



EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 3.10.2024
COM(2024) 385 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

o izvajanju in izvrševanju trgovinske politike EU

{SWD(2024) 386 final}

KAZALO

I.	UVOD	2
I.1	Povzetek.....	2
I.2	Obseg tega poročila	6
II.	POPOLNO IZKORIŠČANJE DVOSTRANSKIH TRGOVINSKIH SPORAZUMOV EU	7
II.1	Trgovina s preferencialnimi trgovinskimi partnericami – glavni dogodki v letu 2023.....	7
II.2	Pospeševanje izvajanja dvostranskih trgovinskih sporazumov EU.....	11
III.	ZAGOTAVLJANJE POMOČI MALIM IN SREDNJIM PODJETJEM PRI POSLOVANJU V SVETOVNI TRGOVINI.....	19
IV.	ODPRAVLJANJE OVIR IN ISKANJE REŠITEV	22
IV.1	Trenutno stanje in trendi v letu 2023	22
IV.2	Dvostransko in večstransko izvrševanje trgovinskih zavez: reševanje sporov	29
IV.3	Enotna vstopna točka.....	30

I. Uvod

I.1 Povzetek¹

To poročilo močno poudarja **pomen močne mreže trgovinskih sporazumov EU**. Konec leta 2023 je imela EU sklenjenih 42 preferencialnih trgovinskih sporazumov s 74 partnerji², ki zajemajo 2,3 bilijona EUR ali 45,8 % celotne zunanje trgovine EU. Sporazumi še naprej odpirajo trge za podjetja EU, pomagajo zlasti 680 000 malim in srednjim izvoznim podjetjem (MSP), da se povežejo z rastočimi trgi, pri čemer se zanašajo na stabilen in predvidljivejši sklop pravil.

Trgovinski sporazumi EU podpirajo blaginjo in rast ter **podjetjem iz EU pomagajo konkurirati** hitremu vzponu drugih tretjih držav. Delež EU pri uvozu štirih azijskih držav (*Asia4*, tj. partnerice sporazumov o prosti trgovini – Japonska, Južna Koreja, Vietnam in Singapur) je na primer med letoma 2008 in 2022 ostal nespremenjen in je znašal približno 9–10 %. Nasprotno pa se je delež EU pri uvozu držav iste regije, ki niso partnerice sporazumov EU o prosti trgovini, zmanjšal z 9,6 % v letu 2008 na 6,5 % v letu 2022. V podsaharski Afriki je EU v zadnjih desetih letih (tj. od začetka veljavnosti sporazumov o gospodarskem partnerstvu) uspela ohraniti svoj delež v višini približno 20 % skupnega uvoza partneric sporazumov o gospodarskem partnerstvu. Nasprotno pa se je delež EU v uvozu držav, ki niso članice sporazumov o gospodarskem partnerstvu, v istem obdobju zmanjšal za 3 %, pri čemer se je EU spustila na drugo mesto za Kitajsko. V *Latinski Ameriki* EU že 25 let izgublja tržni delež, vendar so sporazumi o prosti trgovini jasno ublažili ta trend. Delež EU pri uvozu partneric sporazumov o prosti trgovini v regiji se je zmanjšal z 10 % na 8 %, medtem ko se je precej bolj zmanjšal (tj. s 35 % na 18 %) pri uvozu partneric, s katerimi niso sklenjeni prostotrgovinski sporazumi.

Štirje najsodobnejši trgovinski sporazumi EU (razen sporazuma z Združenim kraljestvom³), ki so veljali leta 2023 (tj. sporazumi z Južno Korejo, Kanado, Japonsko in Vietnamom), medletno podpirajo izvoz EU, pri čemer se je od začetka njihove veljavnosti na splošno znatno povečal izvoz blaga in storitev, zabeležene pa so bile tudi visoke stopnje rasti v nekaterih najpomembnejših izvoznih sektorjih:

- izvoz blaga EU v *Južno Korejo* se je v povprečju povečal za 7 % na leto, v celotnem obdobju pa za 127 % (2010–2023). Sporazum podpira izvoz v najpomembnejših

¹ Podatki, navedeni v tem poročilu, razen če je navedeno drugače, temeljijo na lastnih izračunih Komisije / GD za trgovino na podlagi podatkov Eurostata in Comtrade.

² Gre za 39 trgovinskih sporazumov iz delovnega dokumenta služb Komisije iz leta 2024 ter trgovinske sporazume, sklenjene z Andoro, Ferskimi otoki in San Marinom. Glej zemljevid vseh trgovinskih sporazumov EU: https://circabc.europa.eu/rest/download/0e05d6f3_-64f5-4661-ae0c-aefb68094d19.

³ Za sporazum o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom podrobneje glej tretje poročilo o izvajanju, objavljeno 21. marca 2024, COM(2024) 127 final; [Letno poročilo o sporazumu o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom za leto 2023 – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

sektorjih, kot je sektor vozil, v katerem se je izvoz EU povečal za 264 %. Izvoz storitev EU se je med letoma 2010 in 2022 povečal za 200 %;

- izvoz blaga EU v *Kanado* se je v povprečju povečal za 7 % na leto, v celotnem obdobju pa za 64 % (2016–2023). Sporazum podpira izvoz v najpomembnejših sektorjih, kot je letalski sektor, kjer se je izvoz EU povečal za več kot 100 %. Izvoz storitev EU se je med letoma 2016 in 2022 povečal za 62 %;
- izvoz blaga EU na *Japonsko* se je v povprečju povečal za 2 % na leto, v celotnem obdobju pa za 11 % (2018–2023), medtem ko se je izvoz kmetijskih in živilskih proizvodov povečal za 26 %. Sporazum podpira izvoz v najpomembnejših sektorjih, kot so električni stroji, katerih izvoz se je povečal za 28 %. Izvoz storitev EU se je med letoma 2018 in 2022 povečal za 30 %;
- izvoz blaga EU v *Vietnam* se je v povprečju povečal za 1 % na leto, v celotnem obdobju pa za 3 % (2019–2023), medtem ko se je izvoz kmetijskih in živilskih proizvodov povečal za 17 %. Sporazum podpira izvoz v najpomembnejših sektorjih, kot so farmacevtski izdelki, kjer se je izvoz EU povečal za 48 %. Izvoz storitev EU se je med letoma 2019 in 2022 povečal za 42 %.

Trgovinski sporazumi so lahko uspešni le, če partnerske države spoštujejo svoje zaveze. Pred štirimi leti je bila na začetku mandata Komisije Ursule von der Leyen ustanovljena nova vloga **glavnega pooblaščenca za nadzor izvrševanja trgovinskih pravil**⁴, da bi zagotovili, da učinkovito izvajanje in izvrševanje mednarodnih trgovinskih zavez ostane v središču prizadevanj Komisije.

Enotna vstopna točka, ki zagotavlja enotno kontaktno točko za izražanje pomislekov glede trgovine, je od svoje uvedbe novembra 2020 prejela več kot 130 zunanjih pritožb, kar je samo v letu 2023 skupaj 28 pritožb. Postala je osrednje orodje za prepoznavanje novih vprašanj, zbiranje potrebnih informacij in zagotavljanje nadaljnjih ukrepov. Komisija je decembra 2023 objavila revidirane operativne smernice⁵ za enotno vstopno točko, poenostavljene spletne obrazce za pritožbe in praktične smernice o tem, kako obrazce izpolniti.

Pri **preprečevanju ovir pri dostopu do trga ali njihovi odpravi** so bili doseženi konkretni rezultati, saj je Komisija še naprej sodelovala s partnerskimi državami ter državami članicami in deležniki EU. Leta 2023 je bilo v **28 državah** delno ali v celoti odpravljenih **41 ovir pri dostopu do trga** (za več podrobnosti glej oddelek II.2 B):

- napredek je bil na primer dosežen v zvezi z **značilnimi sanitarnimi in fitosanitarnimi vprašanji**, zlasti na področju regionalizacije (*Japonska, Južna*

⁴ Informacije o vlogi glavnega pooblaščenca za nadzor izvrševanja trgovinskih pravil so na voljo tukaj: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/chief-trade-enforcement-officer_en.

⁵ Revidirane operativne smernice za enotno vstopno točko: [operativne smernice.pdf \(europa.eu\)](https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/operational-guidelines_en).

Koreja, Saudova Arabija), in v visokotehnoloških sektorjih, pomembnih za zeleni prehod (vetrne elektrarne na Japonskem);

- uspešno so bile odpravljene tudi druge bolj **klasične vrste ovir**, kot so dolgoletni *argentinski* sistem nesamodejnega izdajanja dovoljenj ter *kolumbijske* pristojbine za ocene tveganja za živalske in rastlinske proizvode EU;
- nadaljevala so se prizadevanja za krepitev zmogljivosti EU za **preprečevanje ovir**, kar je nedavno pripomoglo k obravnavi obremenjujočih zahtev glede standardizacije in certificiranja na *Japonskem* ter diskriminatornih zahtev za javna naročila v *Paragvaju*.

Komisija se je še naprej osredotočala na **izvajanje določb o trgovini in trajnostnem razvoju**, ki so bile vključene v 12 trgovinskih sporazumov, ki so veljali leta 2023, z 18 partnerskimi državami. Redno sodelovanje v institucionalnih odborih za trgovino in trajnostni razvoj na podlagi skupnih prednostnih nalog je prineslo dejanski napredek na terenu, saj so partnerske države ratificirale večstranske konvencije ter sprejele ukrepe za okrepitev sodelovanja s civilno družbo in izboljšanje svojih zmogljivosti za uveljavljanje delovnih in okoljskih standardov (glej konkretne primere v oddelku II.2 C v nadaljevanju).

EU je še naprej **sodelovala s trgovinskimi partnerji** pri temah skupnega interesa, ki jih podpirajo trgovinski sporazumi in platforme, kot sta *zeleni zavezništvi* z Japonsko in Kanado ali zeleno zavezništvo z Južno Korejo na področju podnebnih sprememb, energije in varnosti dobavne verige. S Kanado je bil dosežen dober napredek pri izvajanju priporočila CETA o trgovini in enakosti spolov, ki temelji na namenskem delovnem načrtu, in sicer z izmenjavami in dogodki, namenjenimi izmenjavi informacij o politikah, zakonih in dobrih praksah v zvezi z vrsto vprašanj, zlasti o razvoju standardov, povezanih s spolom.

Komisija je v zvezi s tehničnim sodelovanjem na področju trgovine in trajnostnega razvoja marca 2024 **objavila seznam dejavnosti sodelovanja**, dogovorjenih s **Perujem**, da bi zagotovila spoštovanje in uveljavljanje pravic delavcev v tej državi v skladu s šestimi skupno opredeljenimi prednostnimi nalogami. Dejavnosti sodelovanja se bodo izvajale v naslednjih letih in bodo podprte z obsežnim tehničnim in finančnim programom EU. **EU in Kolumbija sta se dogovorili o prednostnih področjih** za oblikovanje programa tehničnega sodelovanja.

Enotna vstopna točka je marca 2024 prejela drugo uradno pritožbo o trgovini in trajnostnem razvoju v zvezi s pravicami delavcev in okoljskimi pravicami v Vietnamu.

Kot je razvidno iz poročila, imajo **organizacije civilne družbe** pomembno vlogo pri izvajanju trgovinskih sporazumov, zlasti glede določb o trgovini in trajnosti. **Notranje svetovalne skupine**, ki obstajajo v okviru 12 trgovinskih sporazumov, izboljšujejo naše razumevanje razmer na terenu in možnih načinov za njihovo izboljšanje. Četrte seje notranje svetovalne skupine EU, ki jo je 18. aprila 2024 organiziral Evropski ekonomsko-socialni odbor, se je

udeležilo več kot 200 članov notranjih svetovalnih skupin EU, da bi izmenjali mnenja z visokimi uradniki Komisije in izkoristili praktične izkušnje drugih.

Čeprav EU leta 2023 ni sprožila nobenih novih trgovinskih sporov, je Komisija junija 2024 sprožila dvostranski spor proti **Alžiriji** zaradi omejitev, ki vplivajo na izvoz EU, in sprožila spor Svetovne trgovinske organizacije (STO) proti **Tajvanu**, ker ta uporablja lokalna vsebinska merila za projekte vetrne energije na morju (DS625, *Tajvan – vetrna energija na morju*).

Komisija je bila dejavna tudi pri **zagotavljanju učinkovitih rezultatov tekočih sporov**, ki so bili odločeni v prid EU v okviru sistema STO. Če na primer trgovinski partnerji ovirajo postopek sojenja ali ne izvajajo poročil odbora, je Komisija pripravljena uporabiti okrepljene **avtonomne ukrepe** za zaščito evropskih interesov.

- Komisija je leta 2023 naredila prvi korak k uporabi **uredbe o izvrševanju** proti *Indoneziji*, potem ko se je država odločila, da bo zoper odločitev odbora vložila pritožbo pri nedelujočem pritožbenem organu STO („pritožba v prazno“), s čimer je ovirala dolžno pravno postopanje (glej DS592; *Indonezija – izvozne omejitve za nikljevo rudo*). Decembra 2023 je *Indija* vložila „pritožbo v prazno“ na odločitev odbora v zadevi DS582 (*Indija – tarife za izdelke IKT*). Ta odločitev je bila v prid EU, saj je potrdila nezakonitost indijskih tarif za izdelke IKT.
- EU je 31. maja 2024 začela **postopek za zagotovitev skladnosti** proti *Kolumbiji* v zadevi DS591 (*Kolumbija – zamrznjeni ocvrti krompirček*), potem ko država ni izpolnila ugotovitev iz večstranskega začasnega sporazuma o arbitraži v primeru pritožb iz decembra 2022. V prid Komisije je bilo ugotovljeno, da so bili protidampinški ukrepi Kolumbije, uvedeni za zamrznjeni ocvrti krompirček iz Belgije, Nemčije in Nizozemske, v nasprotju s pravili STO.
- EU je 28. aprila 2023 začela **postopek za zagotovitev skladnosti** proti *Združenim državam Amerike* v zadevi DS577 (*ZDA – zrele oljke*), ker ZDA niso spoštovale odločitve STO z dne 19. novembra 2021 v zvezi z izravnalnimi dajatvami na uvoz zrelih oljk iz Španije. Organ STO za reševanje sporov je 19. marca 2024 sprejel poročilo odbora STO za skladnost, v katerem je potrdil trditev EU, da ZDA niso v celoti spoštovale odločitve STO.

Trgovinski sporazumi so lahko v celoti učinkoviti le, če se deležniki zavedajo svojih koristi. Komisija si zato še naprej prizadeva za **spodbujanje prednosti trgovinskih sporazumov**, zlasti tistih, ki so začeli veljati leta 2024, in sicer sporazuma o prosti trgovini med EU in Novo Zelandijo (v veljavi od 1. maja) in sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Kenijo (v veljavi od 1. julija), pa tudi posodobljenega sporazuma med EU in Čilom, ki naj bi začel veljati v začetku leta 2025. To poteka v tesnem sodelovanju z državami članicami in podjetji, s poudarkom na MSP. Glavni portal Komisije za trgovino **Access2Markets** ostaja v središču teh prizadevanj. Portal je imel od začetka delovanja oktobra 2020 več kot osem milijonov

obiskovalcev, za njegovo uporabo pa je bilo usposobljenih več kot 11 000 MSP. Dogodki v okviru pobude *Market Access Day*, ki so potekali v več kot 12 državah članicah, so se izkazali za ključno priložnost za glavnega pooblaščenca za nadzor izvrševanja trgovinskih pravil in visoke uradnike Komisije, da ozaveščajo o trgovinskih sporazumih EU ter se srečujejo s predstavniki malih podjetij iz različnih regij in sektorjev.

Sodelovanje z državami članicami pri izvajanju in izvrševanju ter načinih za izboljšanje skupnega dela je postalo stalna tema razprav na tehnični in politični ravni. To vključuje izboljšanje delovnih metod za delegacije EU in trgovinske svetovalce držav članic, ki sodelujejo v tujini, na primer pri spremljanju regulativnega razvoja v državi gostiteljici. Komisija trenutno preizkuša nova orodja, da bi podprla boljši pretok informacij in zagotovila, da imajo uradniki EU in držav članic jasno predstavo o tem, kaj lahko pričakujejo drug od drugega. Odbor za trgovinsko politiko⁶ redno razpravlja o trenutnem stanju v zvezi z načrtom EU za izvajanje in izvrševanje, uporabljenimi strategijami in določanjem prednostnih nalog.

I.2 Obseg tega poročila

To je četrto konsolidirano **letno poročilo**⁷ o izvajanju in izvrševanju trgovinskih zavez, zajetih v preferencialnih dvostranskih trgovinskih sporazumih in STO. Vsebuje pregled glavnih dejavnosti in dosežkov, ki jih je v letu 2023 in prvih mesecih 2024 usmerjal glavni pooblaščenec Komisije za nadzor izvrševanja trgovinskih pravil.

Priloženi delovni dokument služb Komisije⁸ vsebuje dodatne informacije o 39 glavnih preferencialnih dvostranskih trgovinskih sporazumih EU, ki dopolnjujejo oddelek II.2 poročila.

Na **spletišču Komisije**⁹ so na voljo informacije, ki dopolnjujejo to poročilo in se nanašajo na: (i) razvoj trgovine EU s preferencialnimi trgovinskimi partnericami v letu 2023; (ii) uporabo tarifnih preferencialov pri izvozu in uvozu EU glede na posamezne preferencialne trgovinske partnerice na ravni EU in držav članic ter (iii) stopnje uporabe tarifnih kvot.

To poročilo se osredotoča na izvajanje in izvrševanje v okviru trgovinskih sporazumov EU, vendar ga je treba obravnavati tudi v širšem okviru gospodarske varnosti in dejavnosti izvrševanja na posameznih področjih, o katerih **Komisija poroča ločeno**:

- uporaba **instrumentov trgovinske zaščite** (protidampinških, protisubvencijskih in zaščitnih ukrepov), ki se obravnava v letnih poročilih Komisije o trgovinski zaščiti¹⁰,

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/sl/council-eu/preparatory-bodies/trade-policy-committee/>.

⁷ Tretje poročilo je bilo objavljeno 15. novembra 2023 in je na voljo tukaj: [Register dokumentov Komisije – COM\(2023\) 740 \(europa.eu\)](#).

⁸ Delovni dokument služb Komisije: Posamezni informativni listi o izvajanju trgovinskih sporazumov EU; SWD(2024) 386: [Podporna služba \(europa.eu\)](#)

⁹ Komisija / GD za trgovino; spletna stran o izvajanju in izvrševanju: [Izvajanje in izvrševanje trgovinskih sporazumov EU – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

¹⁰ 42. poročilo Komisije o trgovinski zaščiti: Register dokumentov Komisije – COM(2024) 413 (europa.eu), Register dokumentov Komisije – SWD(2024)221 (europa.eu).

- spremljanje ponarejanja, piratstva in drugih kršitev **pravic intelektualne lastnine** ter boj proti tem kršitvam, ki so zajete v poročilu o pravicah intelektualne lastnine¹¹ in na opazovalnem seznamu za piratstvo¹², ki ju Komisija izmenično objavlja vsaki dve leti,
- **pregled neposrednih tujih naložb in nadzor izvoza blaga z dvojno rabo**, ki sta del strateškega nadzora trgovine in naložb v varnost EU in ki sta zajeta v letnih poročilih Komisije o pregledu neposrednih tujih naložb¹³ in Uredbi (EU) 2021/821 o nadzoru izvoza¹⁴,
- uporaba **sheme splošnih tarifnih preferencialov (GSP) EU**¹⁵, ki je zajeta v poročilih Komisije o shemi GSP.

Poleg tega je treba pripraviti ločeni letni poročili o uporabi **uredbe o tujih subvencijah**¹⁶ in **instrumenta za mednarodno javno naročanje**¹⁷.

II. Popolno izkoriščanje dvostranskih trgovinskih sporazumov EU

II.1 Trgovina s preferencialnimi trgovinskimi partnericami – glavni dogodki v letu 2023

Trgovinski sporazumi EU olajšujejo evropsko trgovino z blagom in storitvami

Konec leta 2023 je imela EU sklenjenih 42 preferencialnih trgovinskih sporazumov s 74 preferencialnimi trgovinskimi partnericami, kar ustreza 45,8 % celotne zunanje trgovine EU.

¹¹ Zadnje poročilo o varstvu in uveljavljanju pravic intelektualne lastnine v tretjih državah je bilo objavljeno 17. maja 2023 in je na voljo tukaj: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-releases-its-report-intellectual-property-rights-third-countries-2023-05-17_en.

¹² Zadnji opazovalni seznam za ponarejanje in piratstvo je bil objavljen 1. decembra 2022 in je na voljo tukaj: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-latest-counterfeit-and-piracy-watch-list-2022-12-01_en.

¹³ Tretje letno poročilo o pregledu neposrednih tujih naložb v Unijo ter delovni dokument služb Komisije z dne 19. oktobra 2023: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2023\)590&lang=sl](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2023)590&lang=sl).

¹⁴ Posodobljeni statistični podatki o nadzoru izvoza blaga z dvojno rabo z dne 19. oktobra 2023 (SWD(2023) 341 final): <https://circabc.europa.eu/ui/group/654251c7-f897-4098-afc3-6eb39477797e/library/d45b2bfc-7029-412a-aa1e-b59ac87433f8/details>.

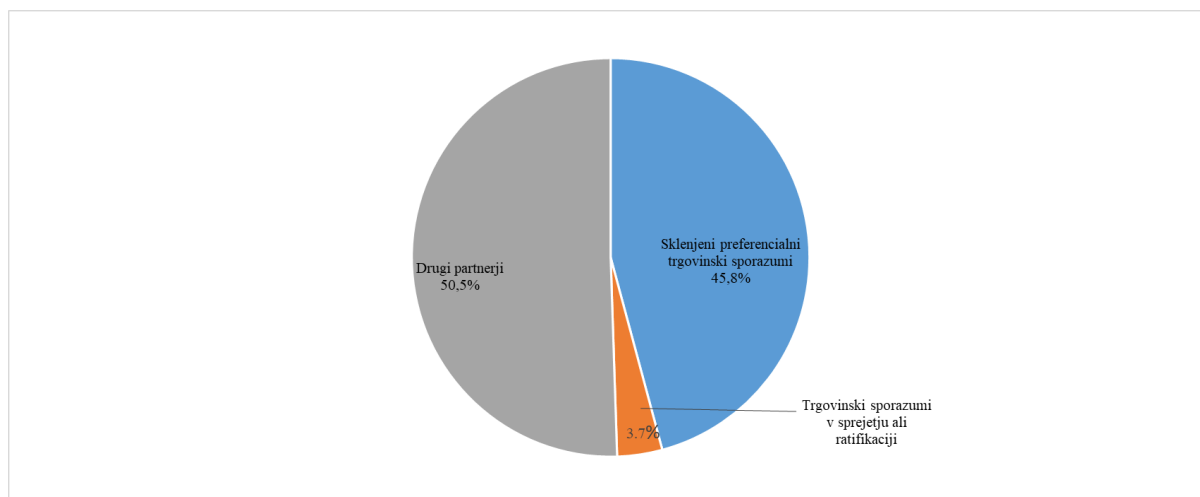
¹⁵ Zadnje poročilo o uporabi uredbe o shemi GSP: JOIN(2023) 34; [Register dokumentov Komisije – JOIN\(2023\) 34 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/JOIN(2023)_34_en).

¹⁶ Glej člen 52 UL L 330 z dne 23. decembra 2022 (prvo poročilo je treba predložiti leta 2026); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2560>.

¹⁷ Glej člen 13 UL L 173 z dne 30. junija 2022 (prvo poročilo je treba predložiti leta 2025); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1031>.

Če bi se temu dodali sporazumi, ki leta 2023 še niso bili sprejeti ali ratificirani (3,7 %)¹⁸, bi se vrednost trgovine EU s preferencialnimi trgovinskimi partnericami povečala na skoraj 50 %.

Slika 1: Zunanja trgovina EU (2023)



Vir: Eurostatova podatkovna zbirka COMEXT.

Največje preferencialne trgovinske partnerice EU so ostale Združeno kraljestvo (22,1 % trgovine EU s preferencialnimi trgovinskimi partnericami), sledile pa so mu Švica (14,1 %), Turčija (8,9 %), Norveška (7,8 %) in Japonska (5,8 %). Skupaj je teh pet partneric v letu 2023 predstavljalo skoraj 60 % preferencialne trgovine EU.

Leta 2023 se je skupna vrednost trgovine EU zmanjšala za 9,0 % (–16,3 % pri uvozu in –0,6 % pri izvozu). To je bilo povezano s kombinacijo dejavnikov. Prvič, cene energije in surovin so se leta 2023 po rekordni ravni, zabeleženi leta 2022, znižale. Drugič, povpraševanje po potrošniškem blagu v obdobju po pandemiji se je zmanjšalo, naložbena poraba podjetij pa je bila zadržana zaradi zaostrenih pogojev financiranja. Poleg tega sta vse večje izkrivljanje trgovine in geoe ekonomska razdrobljenost vplivala in bosta še naprej vplivala na raven svetovne trgovine. Vendar se je trgovina EU s preferencialnimi trgovinskimi partnericami zmanjšala manj (–4,5 % v vrednosti med letoma 2022 in 2023) kot trgovina z nepreferencialnimi trgovinskimi partnericami (–12,5 %).

¹⁸ V letu 2023 so poleg partneric Mercosurja (Argentine, Brazilije, Paragvaja in Urugvaja) to še: Benin, Burkina Faso, Burundi, Gambija, Gvineja, Gvineja Bissau, Haiti, Kenija, Kirgiška republika, Liberija, Mali, Mavretanija, Nova Zelandija, Niger, Nigerija, Ruanda, Senegal, Sierra Leone, Tanzanija, Togo, Uganda, Uzbekistan in Zelenortski otoki, glej: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en. Sporazum o prosti trgovini z Novo Zelandijo je začel veljati 1. maja 2024, sporazum o gospodarskem partnerstvu s Kenijo pa 1. julija.

Kot je prikazano na sliki 2, se je letna trgovina s preferencialnimi trgovinskimi partnericami v obdobju poročanja zmanjšala za 4,5 %, kar je manj kot trgovina z vsemi partnericami in partnericami, ki niso pogodbenice prostotrgovinskih sporazumov, saj se je ta zmanjšala za 9 % oziroma 12,5 %. Izvoz v preferencialne trgovinske partnerice se je povečal za 1,2 %, izvoz v vse partnerice in partnerice, ki niso pogodbenice prostotrgovinskih sporazumov, pa se je zmanjšal za 0,6 % oziroma 2,2 %.

Slika 2: Letna rast trgovine EU z blagom po vrsti partneric (2022–2023)



Vir: Eurostatova podatkovna zbirka COMEXT.

Trgovinski sporazumi EU prispevajo h krepitvi položaja EU kot najpomembnejše izvoznice kmetijskih in živilskih proizvodov

Široka mreža trgovinskih sporazumov EU še naprej prispeva k dobremu izvozu kmetijskih in živilskih proizvodov EU.

Med letoma 2022 in 2023 se je **izvoz kmetijskih in živilskih proizvodov** v preferencialne trgovinske partnerice povečal za 2,3 %, izvoz kmetijskih živilskih proizvodov EU v partnerice, ki niso pogodbenice prostotrgovinskih sporazumov, pa se je zmanjšal za 3,5 %.

Združeno kraljestvo je bilo še vedno daleč najpomembnejša namembna država izvoza kmetijskih in živilskih proizvodov iz EU med preferencialnimi trgovinskimi partnericami in tudi na splošno, saj je predstavljal več kot petino (22 %) celotnega izvoza EU. Že drugo leto zapored je bilo Združeno kraljestvo leta 2023 tudi namembna država, v katero se je izvoz EU v absolutnem smislu najbolj povečal (tj. +3,4 milijarde EUR po vrednosti ali +7 %), največje relativno povečanje pa je bilo zabeleženo za Ukrajino (+18 %) in Turčijo (+16 %). Združene države Amerike so za Združenim kraljestvom še naprej zasedale drugo mesto med namembnimi državami celotnega izvoza (12 %) kmetijskih in živilskih proizvodov EU, sledita pa jim Kitajska (6 %) in Švica (5 %).

Izvoz kmetijskih in živilskih proizvodov EU v **Kanado** se je med letoma 2017 in 2023 povečal za 1,3 milijarde EUR (+40 %), izvoz na Japonsko se je od leta 2019 povečal za 1,6 milijarde EUR (+25 %), izvoz v Vietnam pa se je od leta 2020 povečal za več kot 300 milijonov EUR (+33 %).

Pozitiven razvoj je mogoče opaziti tudi na **strani uvoza**. Uvoz kmetijskih in živilskih proizvodov v EU iz Združenega kraljestva (največji trg z viri) si je opomogel, saj so se trgovci iz Združenega kraljestva privadili zdravstvenim in inšpekcijskim pregledom rastlin in živali (sanitarni in fitosanitarni pregledi), ki jih od januarja 2021 izvaja EU, med drugim tudi za pošiljke kmetijskih in živilskih proizvodov. Ukrajina je ponovno potrdila svoj položaj tretjega

največjega vira uvoza kmetijskih in živilskih proizvodov v EU in drugega največjega med preferencialnimi trgovinskimi partnericami (s 7 % uvoza), čeprav se je uvozna vrednost v primerjavi z letom 2022 zmanjšala za 10,3 %, predvsem zaradi znižanja cen žit in oljnic.

Komisija je leta 2023 ponovno spremljala uvoz nekaterih industrijskih izdelkov ter kmetijskih in živilskih proizvodov v EU

*Komisija je v skladu z zahtevami iz Uredbe (EU) št. 511/2011¹² spremljala **uvoz ključnih avtomobilskih delov in elektronike v Južno Korejo** kot eno od najpomembnejših dobaviteljev zunaj EU. Uvoz dveh ključnih avtomobilskih delov iz Južne Koreje se je leta 2023 v primerjavi z letom 2022 znatno povečal, in sicer uvoz bencinskih zgorevalnih motorjev (+225,1 %, predvsem iz Mehike) in litij-ionskih baterij (+48,6 %, predvsem iz Kitajske). Vendar ni bilo mogoče vzpostaviti povezave med odobritvijo povračila carinskih dajatev v okviru prostotrgovinskega sporazuma med EU in Južno Korejo ter povečanjem uvoza bencinskih avtomobilov z notranjim zgorevanjem v EU (za 10 %) in električnih avtomobilov (za 75 %) iz Južne Koreje. Kitajske litij-ionske baterije vstopajo v Južno Korejo brez carinskih dajatev v skladu s prostotrgovinskim sporazumom med Kitajsko in Južno Korejo.*

*Komisija je v skladu z zahtevami iz uredb (EU) št. 19/2013¹³ in št. 20/2013¹⁴ spremljala tudi uvoz **svežih banan iz Kolumbije, Ekvadorja in Peruja ter iz Srednje Amerike** v EU. Leta 2023 se je uvoz svežih banan iz Kolumbije in Peruja v EU zmanjšal za 2,4 % oziroma za 0,2 %, uvoz iz Ekvadorja pa se je v primerjavi z letom 2022 povečal za 11,3 %. Komisija bo še naprej redno analizirala stanje na trgu in pri proizvajalcih banan v EU ter po potrebi skupaj z državami članicami in deležniki preučila razmere.*

Trgovina s storitvami se je povečala, EU pa je ohranila presežek tako s preferencialnimi trgovinskimi partnericami kot tudi s preostalim svetom

Trgovina s storitvami med EU in preferencialnimi trgovinskimi partnericami je leta 2022 dosegla 1,2 bilijona EUR (najnovejši razpoložljivi podatki), kar je predstavljalo 48 % celotne trgovine s storitvami EU (2,5 bilijona EUR). Trgovina s storitvami med EU in preferencialnimi trgovinskimi partnericami se je med letoma 2021 in 2022 povečevala hitreje kot s partnericami, ki niso pogodbenice prostotrgovinskih sporazumov (+27 % v primerjavi s +20 %). Skupna trgovinska bilanca EU na področju storitev se je leta 2022 povečala za 65 milijard EUR v primerjavi z letom 2021, in sicer za 52 milijard EUR pri trgovanju s preferencialnimi trgovinskimi partnericami.

Na 13. ministrski konferenci (MC13) 27. februarja 2024 v Abu Dabiju je bil napovedan začetek veljavnosti nove pobude o **domači ureditvi storitev**¹⁹. Pogajanja o tej ureditvi so potekala v okviru STO v večstranskem okviru, pri čemer je imela EU vodilno vlogo. Nova pravila bodo olajšala in poenostavila trgovino s storitvami z racionalizacijo zahtev za dovoljenje in zmanjšanjem postopkovnih ovir, s katerimi se srečujejo podjetja po vsem svetu, zlasti mikro, mala in srednja podjetja. Uporabljala jih bo velika in raznolika skupina približno

¹⁹ https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/jsdomreg_e.htm.

70 članic STO, ki predstavljajo 92 % svetovne trgovine s storitvami. Ta sporazum bo pripomogel k znižanju stroškov svetovne trgovine s storitvami za več kot 120 milijard EUR letno.

Trgovinski sporazumi izboljšujejo dostop do javnih naročil

Trgovinski sporazumi med EU in naslednjimi partnerji imajo zavezujoče določbe o javnih naročilih: Kanada, Karibski forum (CARIFORUM), Čile, Kolumbija, Peru, Ekvador, države Srednje Amerike, Južna Koreja, Gruzija, Moldavija, Ukrajina, Japonska, Švica, Singapur, Mehika, Nova Zelandija, Vietnam in Združeno kraljestvo. Poglavja trgovinskih sporazumov EU o javnih naročilih zagotavljajo dostop ponudnikov, blaga in storitev EU (vključno z gradbenimi storitvami) do trgov tretjih držav (tj. zunaj EU) na nediskriminatorni podlagi. Konkretna primera sta Kolumbija, kjer so bila podjetja iz EU med letoma 2019 in 2022 med podjetji, ki so imela koristi od skupne vrednosti naročil 16,2 milijarde EUR, in Japonska, kjer so podjetja iz EU med letoma 2019 (datum začetka veljavnosti sporazuma) in 2020 povečala svoj tržni delež skupne vrednosti naročil, dodeljenih tujim ponudnikom, s 34 % na 43 %.

Komisija še naprej spremlja pravilno izvajanje zavez glede javnih naročil s strani trgovinskih partneric v okviru letnih specializiranih odborov za javna naročila. Komisija si na Japonskem na primer prizadeva za učinkovito uvedbo enotne dostopne točke s sočasnimi objavami v angleškem in japonskem jeziku. Komisija z Južno Korejo nadaljuje razprave o učinkovitem dostopu prevoznikov iz EU do pogodb za železnice za visoke hitrosti.

Instrument za mednarodno javno naročanje, ki velja od 29. avgusta 2022, je namenjen odpiranju trgov tretjih držav z odpravo ovir, s katerimi se industrija EU sooča v postopkih javnega naročanja v tujini. Kot zadnjo možnost omogoča, da se po preiskovalni fazi omeji dostop dobaviteljev iz držav, v katerih je dostop do njihovih javnih naročil oviran, do trgov javnih naročil EU. Na podlagi teh prizadevanj je Komisija 24. aprila 2024 začela prvo preiskavo v okviru instrumenta za mednarodno javno naročanje (po uradni dolžnosti), ki bo obravnavala domnevne ovire na kitajskem trgu javnih naročil za medicinske pripomočke²⁰. Prvi cilj preiskave je spodbuditi dialog med pristojnimi organi o odpravi diskriminacije pri javnem naročanju.

Komisija še naprej spodbuja **preglednost glede priložnosti za javna naročila, zlasti v korist MSP**, vključno z vztrajanjem, da morajo trgovinski partnerji vzpostaviti enotne portale, na katerih lahko potencialni ponudniki brez težav najdejo vse potrebne informacije o razpisih. Potekajo tudi prizadevanja za povečanje ozaveščenosti trgovinskih partnerjev EU o obstoječih zavezah na področju javnih naročil, zlasti v okviru orodja Access2Procurement (nadaljnje podrobnosti so navedene v oddelku III).

II.2 Pospeševanje izvajanja dvostranskih trgovinskih sporazumov EU

²⁰ Glej https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202402973; UL C, 2024/2973.

V tem pododdelku so navedeni primeri, kako Komisija spodbuja in izvaja zaveze iz dvostranskih trgovinskih sporazumov.

A. Obveščanje o koristih in njihovo spodbujanje

Komisija je v Bruslju in lokalno v zadevnih državah intenzivno sodelovala z državami članicami in deležniki, da bi pripravila podlago za nova trgovinska sporazuma EU z **Novo Zelandijo** in **Kenijo** ter posodobljen sporazum s **Čilom**. Prizadevanja za razširjanje in ozaveščanje vključujejo objavo komunikacijskega gradiva, kot so informativni pregledi, gradivo za medije, odgovori na pogosta vprašanja in objave v družbenih medijih, pa tudi srečanja za dialog s civilno družbo in specializirane smernice o posebnih vidikih sporazuma. Pobuda Market Access Days, ki je bila doslej organizirana v 15 državah članicah, je bila uporabljena za komuniciranje v zvezi s temi sporazumi. Pri tem so imele ključno vlogo tudi delegacije EU²¹, prav tako pa tudi evropske mreže, kot je evropska podjetniška mreža (EEN)²².

Kako EU ozavešča o novih trgovinskih sporazumih

- **Sporazum o prosti trgovini med EU in Novo Zelandijo je začel veljati 1. maja 2024.** Glej celovit vodnik za MSP + 10 tematskih in sektorskih letakov²³.
- **Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Kenijo je začel veljati 1. julija 2024.** V teku: Delavnice za seznaitvev o SGP po vsej Keniji, organizirane s kenijskim ministrstvom za trgovino, namenjene zasebnemu sektorju v Nairobiju in Mombasi; dialogi med Ekipo Evropa²⁴, zasebnim sektorjem EU in kenijsko vlado o poslovnem in naložbenem ozračju.
- **Posodobljen trgovinski sporazum med EU in Čilom – začetek veljavnosti se pričakuje v prvem četrtletju leta 2025.** Načrtovani so dogodki o pregledu trgovine in trajnostnega razvoja, da bi spodbudili dialog med vsemi ustreznimi vladnimi in nevladnimi akterji, tudi o energiji in surovinah. Razprave bodo zajemale načine izvajanja določb sporazuma o prosti trgovini med EU in Čilom ter memorandumu o soglasju iz julija 2023, vključno z ozaveščanjem morebitnih vlagateljv v sektor s strani držav članic.

B. Izvajanje zavez glede dostopa do trga

Preprečevanje in odpravljanje trgovinskih ovir v partnerskih državah z uporabo dvostranskih struktur

²¹ Komisija / GD za trgovino ima v delegacijah EU po vsem svetu več kot 200 zaposlenih in upravlja namenske trgovinske oddelke v več kot 40 državah.

²² Informacije o evropski podjetniški mreži so na voljo tukaj: <https://een.ec.europa.eu/>.

²³ [EU-Nova Zelandija \(europa.eu\)](https://eu-nova-zelandija.europa.eu/).

²⁴ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/team-europe-initiatives_sl.

Odpravljanje nesoglasij ali ovir za trgovino in naložbe pri viru (npr. preden so določene v zakonih in predpisih) povečuje naše možnosti, da preprečimo ali ublažimo negativne učinke na evropska podjetja.

- Institucionalne strukture, vzpostavljene z dvostranskimi sporazumi, močno olajšujejo spremljanje potencialno problematičnih pobud. Takšna struktura je delegaciji EU v **Kolumbiji** (Bogota) pomagala, da je v pododboru za tehnične ovire v trgovini v okviru sporazuma o prosti trgovini uspešno opozorila na potencialno problematičen izvršilni ukrep o dobrih proizvodnih praksah za alkoholne pijače. Ko bo kolumbijski odlok o odpravi zahteve glede potrdil o dobrih proizvodnih praksah potrjen, bo odpravil upravno breme, ki je v letu 2023 vplivalo na izvoz EU v vrednosti več kot 90 milijonov EUR.
- Spremljanje ustreznega regulativnega in političnega razvoja v državi gostiteljici („regulativni nadzor“) je ključnega pomena, da lahko delegacije EU prepoznajo potencialno škodljiv razvoj dogodkov. Delegacija EU na **Japonskem** (Tokio), ki je sodelovala s podjetji iz EU, je na primer lahko obravnavala obremenjujoče zahteve glede standardizacije in certificiranja, povezane z japonskim sektorjem na morsko dno pritrjenih vetrnih elektrarn. Revidirani zakon o elektroenergetskem poslovanju in smernice, objavljene marca 2023, zagotavljajo znižanje stroškov dostopa do trga in hitrejši postopek odobritve, s čimer se odpravlja velika ovira za podjetja iz EU. Dodelitev nekaterih projektov v zvezi z vetrnimi elektrarnami na morju konzorcijem s sodelovanjem industrije EU odraža izboljšanje smernic za oddajo javnih naročil, pri katerih je delegacija EU v Tokiu sodelovala z Japonsko.
- Diskriminatorne zahteve, ki dajejo prednost ponudnikom iz Paragvaja, Brazilije in Argentine, bi lahko vplivale na podjetja iz EU, ki sodelujejo na javnih razpisih za proizvode za čiščenje vode v **Paragvaju**. Zahvaljujoč usklajenemu ukrepanju delegacije EU in držav članic v sodelovanju z ustreznimi organi je Paragvaj prilagodil referenčne pogoje in podaljšal čas za odgovor, kar je omogočilo sodelovanje vsem zainteresiranim podjetjem. Ta rezultat je še toliko pomembnejši, saj ima sektor koristi od evropskih naložb v višini 10 milijonov EUR v okviru pobude Globalna Evropa.

Ključni izziv za preventivno delo EU je mobilizacija skupnih virov Komisije, držav članic in podjetij, ki delujejo v partnerskih državah, za dostop do informacij o vprašanih dostopa do trga in po potrebi usklajeno ukrepanje. Komisija in države članice zato preučujejo praktične načine za lažji pretok informacij med delegacijami EU in veleposlaništvu v tujini.

Odbori v okviru sporazumov o prosti trgovini so ponovno imeli ključno vlogo pri odpravljanju ovir v različnih sektorjih

- V sektorju **kmetijstva in ribištva** je bilo ponovno odpravljenih največ ovir (tj. 22 od skupno 37 odpravljenih ovir v letu 2023). Leta 2023 je bil dosežen napredek na

področju **regionalizacije** z dvema partnericama na Daljnem vzhodu: **Japonska** je po intenzivnem sodelovanju v okviru sporazuma o gospodarskem partnerstvu med njo in EU napredovala pri priznavanju regionalizacije EU za visokopatogeno aviarno influenco. To pomeni, da težava v eni regiji države članice ali delu EU ne bo povzročila blokade trgovine s perutninskimi proizvodi z območij brez bolezni, v skladu s pravili, določenimi v zakonodaji EU. **Južna Koreja** je začela posodablјati dvostranska potrdila, vključno z dogovorjenimi pogoji regionalizacije, in je objavila seznam obratov za odobritev izvoza svinjskega mesa. Avgusta 2023 so bile odposlane prve pošiljke proizvodov iz svinjine iz Nemčije v Korejo, leta 2024 pa sta sledili še Irska in Francija, kar potrjuje visoko raven varnosti, ki jo zagotavljajo usklajeni ukrepi EU za nadzor varnosti hrane.

- Evropski **farmaceutski sektor**, ki se sooča z diskriminacijo v **Vietnamu**, ki predstavlja izvozni trg v vrednosti 1,5 milijarde EUR, ostaja v središču ukrepov EU za olajšanje dostopa do trga za evropska podjetja. Konec leta 2022 je Vietnam zaradi skupnih prizadevanj Komisije, delegacije EU, podjetij iz EU in držav članic **odpravil diskriminacijo** regulativnih organov EU in začel vse proizvajalce EU obravnavati enako. Vietnam je za več kot 1 800 uvoženih zdravil podaljšal tudi *veljavnost dovoljenj za promet* do konca leta 2024. Hkrati si Komisija še naprej prizadeva najti trajno rešitev.
- V **avtomobilskem sektorju** (ki predstavlja 11 % evropskega izvoženega blaga) je bila EU uspešna pri zagotavljanju, da je **Turčija** sprejela njene regulativne standarde, potem ko je več let uporabljala zakonodajo, ki je diskriminirala traktorje EU, kar predstavlja izvozni trg v višini 2,5 milijarde EUR. Za traktorje, uvožene iz EU, so veljale strožje zahteve glede emisij kot za traktorje, proizvedene v Turčiji, zaradi česar so bili v slabšem cenovnem položaju v primerjavi z lokalno proizvedenimi vozili. Po obravnavi tega vprašanja s Turčijo je slednja svojo zakonodajo o vseh vrstah vozil uskladila z zakonodajo EU.
- Medtem se je z nadaljnjim usklajevanjem **turške zakonodaje o kozmetičnih izdelkih** z zakonodajo EU (seznam prepovedanih snovi EU) končala diskriminatorna obravnava kozmetičnih izdelkov iz EU, ki predstavljajo izvoz v vrednosti 2,2 milijarde EUR na leto.

Trgovinski sporazumi kot podlaga za sodelovanje na področjih skupnega interesa

EU in **Južna Koreja** sta znatno okrepili izmenjave mnenj o **okoljskih in podnebnih** zadevah v okviru zelenega partnerstva z Južno Korejo, ki ga financira EU in se je začelo maja 2023. Napredovalo je tudi sodelovanje pri sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih: Komisija (GD za trgovino in GD za zdravje in varnost hrane) in južnokorejsko ministrstvo za varnost hrane in zdravil sta podpisala upravni dogovor o sodelovanju na področju elektronskega potrjevanja sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov in potrdil za izvoz iz EU, kar bo dodatno olajšalo trgovino z več predelanimi kmetijskimi in živilskimi proizvodi.

Sodelovanje s **Kanado** v okviru sporazuma CETA prek **strateškega partnerstva** med EU in Kanado **na področju kritičnih surovin** prispeva k povezovanju vrednostnih verig surovin med EU in Kanado, pri čemer se kanadske naložbe izvajajo v EU in obratno. Strateško partnerstvo zagotavlja priložnosti za sodelovanje na področju raziskav in inovacij ter za mednarodno sodelovanje na področju okoljskih, socialnih in upravljaljskih standardov ter večstranskih pobud. Kanada se je julija 2024 pridružila stebru II programa Obzorje Evropa²⁵.

EU ter **andske partnerske države Kolumbija, Ekvador in Peru** so si leta 2023 še naprej prizadevale za izboljšanje izvajanja sporazuma, tudi s sodelovanjem, ki ga podpirajo projekti in seminarji EU, zlasti projekt *IP Key Latin America* na področju intelektualne lastnine.

EU, **Gana, Slonokoščena obala in Kamerun** so leta 2023 v okviru zadevnih odborov SGP nadaljevali razprave o vprašanjih trajnostnosti, zlasti v zvezi s kakavom, ki je ključna dobrina v medsebojnih trgovinskih odnosih. Nadaljevalo se je tudi dejavno sodelovanje v okviru dialoga z več deležniki v okviru pobude za trajnostni kakav.

C. Trgovina in trajnostni razvoj v središču pozornosti

Komisija je leta 2023 še naprej obravnavala ugotovitve iz pregleda trgovinske politike in politike trajnostnega razvoja²⁶. Pregled je dal nov zagon za izvajanje zavez o trgovini in trajnostnem razvoju v okviru trgovinskih sporazumov EU.

Komisija je začela pripravljati **prednostne naloge za posamezne države**, ki zajemajo vprašanja s področja dela, enakosti spolov, okolja, podnebja in civilne družbe, **v tesnem sodelovanju z notranjimi svetovalnimi skupinami EU**, ustanovljenimi na podlagi teh sporazumov. Te prednostne naloge za posamezne države se upoštevajo pri pripravi podrobnih dokumentov o državah o trgovini in trajnostnem razvoju, v katerih so opredeljene prednostne naloge, ter s tem povezanih projektov sodelovanja in krepitve zmogljivosti med EU in državami članicami.

Potem ko je nevladna organizacija o pravicah delavcev v rudarskem sektorju v Peruju in Kolumbiji 17. maja 2022 enotni vstopni točki Komisije predložila **prvo pritožbo o trgovini in trajnostnem razvoju**, sta dvostranska dialoga s Perujem in Kolumbijo leta 2023 omogočila opredelitev vprašanj pri izvajanju delovnega prava navedenih držav, tudi s Kolumbijo, da bi razpravljali o napredku pri domači reformi dela. Na področju trgovine in trajnostnega razvoja je bil marca 2024 s Perujem objavljen seznam dejavnosti tehničnega sodelovanja, zlasti na področju svobode združevanja, dela otrok, prisilnega dela, boja proti neformalni ekonomiji in zlasti krepitve sistema inšpekcij dela. Dejavnosti naj bi se izvajale v naslednjih letih, podprte z obsežnimi programi EU.

²⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_3626

²⁶ Za povzetek glavnih ugotovitev pregleda trgovine in trajnostnega razvoja glej tudi letno poročilo o izvajanju in izvrševanju za leto 2022: [Register dokumentov Komisije – COM\(2022\) 730 \(europa.eu\)](#).

Ta pozitiven rezultat kaže na pomembno vlogo civilne družbe pri opozarjanju in spremljanju spoštovanja določb o trgovini in trajnostnem razvoju v tretjih državah.

Enotna vstopna točka je marca 2024 prejela *drugo uradno pritožbo* v zvezi s poglavjem o trgovini in trajnostnem razvoju sporazuma o prosti trgovini med EU in Vietnamom, ki se trenutno pregleduje.

Skupni odbori za trgovino in trajnostni razvoj so bili ponovno glavno sredstvo za pospešitev izvajanja poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju v trgovinskih sporazumih EU. Leta 2023 je bil dosežen konkreten napredek pri ratifikaciji in izvajanju temeljnih konvencij o pravicah delavcev in okolju, kar je privedlo do tega, da so partnerske države nadgradile svoje nacionalne okvire.

- Za **Japonsko** je julija 2023 začela veljati Konvencija MOD št. 105 o odpravi prisilnega dela. Za **Panamo** sta marca 2023 začeli veljati konvenciji MOD št. 129 o inšpekciji dela (v kmetijstvu) in št. 190 o nasilju in nadlegovanju. **Kanada** je 30. januarja 2023 ratificirala Konvencijo MOD št. 190 (Konvencija o nasilju in nadlegovanju).
- Poleg tega so dvostranske razprave privedle do tega, da so nekatere države izpolnile svoje zaveze o trgovini in trajnostnem razvoju ter tako izboljšale svoj **nacionalni delovnopравни okvir**. **Ekvador** je na primer decembra 2023 registriral prvi sindikat za sektorsko panogo v sektorju banan. Njegov nacionalni pravni okvir bo treba ustrezno prilagoditi.
- **Gruzija** in **Moldavija** sta napredovali pri **nadgradnji** svojih **nacionalnih sistemov za delo in okolje**. Gruzija je še naprej krepila sistem delovnih inšpekcij z dodatnim zaposlovanjem, usposabljanjem in krepitvijo zmogljivosti ter ratificirala spremembo Montrealskega protokola (o postopnem zmanjševanju fluoriranih ogljikovodikov). Moldavija je sprejela ukrepe za reformo in okrepitev državnega inšpektorata za delo ter mu v nekaterih primerih podelila pravico do nenapovedanih obiskov. Poleg tega je po poglobljenih razpravah v odboru za trgovino in trajnostni razvoj nedavno sprejela tudi zakonodajo o fluoriranih toplogrednih plinih.

Komisija je tako kot v prejšnjih letih uporabila **odbore za trgovino in trajnostni razvoj** v okviru trgovinskih sporazumov EU, da bi partnerje vključila v ključne vsebinske elemente pregleda trgovine in trajnostnega razvoja ter **okrepila sodelovanje na področju okoljskih in podnebnih zadev** prek namenskih dialogov o politikah in zelenih zavezništev. Na primer:

- sodelovanje med *EU in Kanado* napreduje v okviru njunega zelenega zavezništva, katerega cilj je pospešiti sodelovanje na področju inovativnih tehnologij;
- sodelovanje med *EU in Južno Korejo* se nadaljuje v okviru njunega zelenega partnerstva, ki se je začelo maja 2023 in zajema vprašanja, povezana s trgovino, kot so vetrna energija na morju, razogljičenje sektorja ladijskega prometa, krožno gospodarstvo in mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah (CBAM);

- Komisija spodbuja tudi sodelovanje s *Singapurjem* na področju tehnologij v podporo zelenemu prehodu;
- sodelovanje z *Japonsko* na področju pravil glede energije iz vetrnih elektrarn na morju²⁷ je prispevalo k podpori okoljske in podnebne agende v okviru poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju ter spodbujanju energetskega prehoda.

Strukture, vzpostavljene v okviru poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju, so tudi glavni forumi za izboljšanje **razumevanja nedavno sprejete ali predlagane zakonodaje EU** o trajnosti med partnerji. Po zadnjem zasedanju odbora za trgovino in trajnostni razvoj z **andskimi državami** je Komisija na primer takoj organizirala dva nadaljnja sestanka s strokovnjaki EU za krčenje gozdov, da bi obravnavala podrobna tehnična vprašanja v zvezi z andskimi državami.

EU še naprej financira tehnično sodelovanje, ki podpira trajnostne cilje

EU je v letu 2023 poleg projektov sodelovanja v **Srednji Ameriki**²⁸ in **jugovzhodni Aziji** (npr. faza 2 projekta „Trgovina za dostojno delo“ s proračunom v višini 4 milijone EUR za obdobje 2024–2027, ki še naprej podpira izboljšanje izvajanja delovnih standardov, med drugim v Vietnamu) še naprej financirala pobudo za odgovorno ravnanje podjetij za zelene, digitalne in odporne dobavne verige v Aziji, ki spodbuja konvergenco in usklajevanje praks odgovornega poslovnega ravnanja na azijskih trgih v skladu z mednarodno dogovorjenimi načeli iz standardov OECD o odgovornem ravnanju podjetij.

Sodelovanje z notranjimi svetovalnimi skupinami

Prispevki notranjih svetovalnih skupin iz Evrope in partnerskih držav, ki **spremljajo razmere** na terenu v partnerskih državah, krepijo položaj Komisije pri ukrepanju v zvezi z zavezami na področju trgovine in trajnostnega razvoja, kot kažejo naslednji primeri:

Primeri prispevkov notranjih svetovalnih skupin:

- v **Ekvadorju** je Komisija upoštevala poročila predstavnikov civilne družbe o **težavah pri registraciji sindikata v sektorju banan** (glej oddelek II.2 C);
- v **Vietnamu** so organizacije civilne družbe EU Komisijo opozorile na stisko vietnamskih organizacij civilne družbe, ki niso bile priznane kot polnopravni akterji pri spremljanju izvajanja zavez o trgovini in trajnostnem razvoju, zaradi česar so nekateri okoljski aktivisti ali predstavniki sindikatov izpostavljeni tveganju kršitev človekovih pravic. EU še naprej spremlja ta vprašanja, tudi v okviru dialoga o človekovih pravicah med EU in Vietnamom;
- zahvaljujoč prispevku **notranje svetovalne skupine EU-Združeno kraljestvo** je Komisija opredelila in Združenemu kraljestvu izpostavila težavo v zvezi z njegovim aktom o minimalni ravni storitev, tj. nazadovanjem delovnih standardov po brexitu, ki vpliva na enake konkurenčne pogoje z EU;

²⁷ Glej tudi oddelek B zgoraj.

²⁸ <https://www.euroclima.org/en/mapas-2021-en>.

- **notranja svetovalna skupina EU-Vietnam** je EU zagotovila informacije, da bi lahko opozorila na vprašanje nezakonite trgovine s prostoživečimi tigri;
- informacije, ki jih je predložila **notranja svetovalna skupina EU-Kanada**, so prispevale k okrepitvi skupnega delovnega načrta EU in Kanade o trgovini in trajnostnem razvoju ter k prednostni obravnavi **spola**²⁹ kot skupne teme, ki upravičuje bolj poglobljene izmenjave.

Komisija je leta 2023 zagotovila stalno **finančno podporo za delovanje notranjih svetovalnih skupin: projekt v vrednosti 3 milijone** EUR za podporo civilni družbi v okviru trgovinskih sporazumov, ki ga je Komisija naročila leta 2018, je bil podaljšan do konca leta 2024, trenutno pa je v postopku nadaljnjega podaljšanja do konca leta 2026.

D. Retrospektivne ocene trgovinskih sporazumov v podporo izvajanju³⁰

Ocena sporazuma o prosti trgovini med EU in **Srednjo Ameriko** je bila objavljena junija 2023. V skladu s priporočili med stranmi še naprej potekajo razprave o gospodarskih vprašanjih (dvostranska trgovina, dostop do trga), socialnih politikah (na primer delavskih pravicah) in okolju (na primer o varstvu okolja in uredbi o krčenju gozdov).

Komisija je oktobra 2023 objavila oceno sporazumov EU o prosti trgovini z andskimi partnericami. EU bo na podlagi teh sklepov preučila možnost ciljno usmerjene posodobitve sporazuma v skladu s cilji svoje trgovinske politike, zlasti tistimi, ki so povezani s trajnostnim razvojem.

Komisija je leta 2023 začela tudi **kvalitativno oceno učinka sporazumov o prosti trgovini na ključne okoljske dejavnike, vključno s podnebjem**. To je prva medsektorska ocena, ki zajema vseh 12 sporazumov o prosti trgovini, vključno z določbami o trgovini in trajnostnem razvoju, ki so veljale leta 2023. Končno poročilo se pričakuje novembra 2024.

Komisija je leta 2024 začela tudi oceni svojih trgovinskih sporazumov s **Kanado** in **Japonsko**.

E. Sporazumi o vzajemnem priznavanju ugotavljanja skladnosti

Dostop do trga je olajšan tudi s sporazumi o vzajemnem priznavanju ugotavljanja skladnosti. Ti dvostranski sporazumi spodbujajo trgovino z blagom med EU in tretjimi državami ter koristijo industriji, saj omogočajo lažji dostop do ugotavljanja skladnosti. EU je na podlagi pozitivnih učinkov sporazumov o vzajemnem priznavanju kot orodja za olajševanje trgovine v letu 2023 še naprej izvajala te sporazume, ki jih je sklenila z Avstralijo, Kanado, Izraelom, Japonsko, Novo Zelandijo, Švico in Združenimi državami Amerike.

EU in Združene države Amerike so maja 2023 **posodobile svoj sporazum o vzajemnem priznavanju pomorske opreme**, da bi odražal najnovejše regulativne in tehnološke spremembe na tem področju. Poleg tega so razširile prilogo k njunemu sporazumu o

²⁹ https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/CETA_work_plan-AECG_plan_travail-2020-2021.aspx?lang=eng.

³⁰ https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/ex-post-evaluations_en.

vzajemnem priznavanju dobrih proizvodnih praks za farmacevtske izdelke na zdravila za uporabo v veterinarski medicini, kar omogoča izvoz in trženje zdravil za uporabo v veterinarski medicini, proizvedenih v EU, v Združenih državah Amerike, ne da bi morale ZDA pregledati proizvajalce EU, in obratno.

III. Zagotavljanje pomoči malim in srednjim podjetjem pri poslovanju v svetovni trgovini

MSP so še naprej v središču dejavnosti Komisije na področju izvajanja in izvrševanja, da bi lahko izkoristila prednosti trgovinskih sporazumov EU. V tem oddelku so opisane glavne dejavnosti, izvedene v letu 2023 za doseganje navedenega cilja.

A. Nadgradnja in spodbujanje platforme Access2Markets

Platforma Access2Markets, ki zagotavlja brezplačne večjezične informacije, ki so zlasti koristne za MSP, se je v letu 2023 še naprej nadgrajevala. Platforma zagotavlja, da so evropska podjetja dobro opremljena za še učinkovitejše in enostavnejše obvladovanje zapletenosti mednarodne trgovine.

- Orodje za samoocenjevanje pravil o poreklu (ROSA³¹) podjetjem omogoča, da ocenijo, ali njihovi izdelki izpolnjujejo pogoje za preferencialno obravnavo na podlagi trgovinskega sporazuma EU. Orodje zajema 31 sporazumov, vključno s sporazumi s Kanado, Združenim kraljestvom in Japonsko, ter pogoje v okviru sheme splošnih tarifnih preferencialov. V povprečju se vsak mesec opravi več kot 14 000 ocen.
- **Moj trgovinski pomočnik za storitve in naložbe** je spletno orodje, ki je bilo uvedeno leta 2022 in zagotavlja praktične informacije o zahtevah, ki jih morajo ponudniki storitev iz EU izpolnjevati pri izvozu iz EU. Podjetja se v povprečju z njim posvetujejo 2 000-krat na mesec. Po razširitvi leta 2023 orodje zdaj zajema več kot 100 storitvenih sektorjev, kot so poslovne, strokovne, finančne, telekomunikacijske in prevozne storitve v štirih državah: Kanadi, na Japonskem, v Švici in Združenem kraljestvu.
- Orodje **Access2Procurement** pomaga podjetjem iz EU ugotoviti, ali je določen javni razpis zajet v enem od dvostranskih trgovinskih sporazumov EU. Podjetja so se leta 2023 z orodjem posvetovala več kot 480-krat na mesec, saj po razširitvi poleg Kanade in Japonske zajema tudi Združene države Amerike. V podatkovno zbirko bo leta 2024 dodano tudi Združeno kraljestvo.

³¹ [Kako uporabljati orodje za samoocenjevanje pravil o poreklu \(ROSA\) | Access2Markets \(europa.eu\).](#)

- Orodje **Access2Conformity**, uvedeno leta 2023, pomaga izvoznikom iz EU ugotoviti, kje v EU lahko preskusijo in certificirajo skladnost svojih izdelkov pri izvozu v tretje države, s katerimi je EU sklenila sporazum o vzajemnem priznavanju. Orodje trenutno zajema Avstralijo, Kanado, Japonsko, Novo Zelandijo, Združene države Amerike in Švico.

B. Pomoč MSP, da čim bolje izkoristijo mednarodne trgovinske sporazume

Pomemben cilj trgovinskih sporazumov EU je pomagati MSP iz EU pri rasti poslovanja s tujimi trgi in na njih. Poleg poglavja o MSP, ki je prisotno v vseh nedavnih trgovinskih sporazumih, je Komisija v letu 2023 v tesnem sodelovanju z državami članicami in deležniki še naprej krepila ozaveščenost o koristih sporazumov EU.

Pobuda **Market Access Days** je leta 2023 potekala v devetih državah članicah (Švedska, Francija, Hrvaška, Češka, Italija, Finska, Estonija, Španija in Grčija) in je pomagala povečati ozaveščenost podjetij na nacionalni in lokalni ravni. Pobude se je udeležilo veliko število predstavnikov zasebnega sektorja s povprečno 120 udeleženci (osebno in na spletu skupaj), kar je glavnemu pooblaščenču za nadzor izvrševanja trgovinskih pravil omogočilo, da sodeluje s podjetji in poslovnimi združenji, vključno z MSP, v različnih sektorjih, kot so agroživilski sektor, avtomobilska industrija, medicinski pripomočki, informacijska in komunikacijska tehnologija, keramika in tekstilna industrija.

Komisija (GD za trgovino) je okrepila usposabljanje **ključnih multiplikatorjev** na evropski in nacionalni ravni, kot so organizacije za spodbujanje trgovine, evropske poslovne organizacije in združenja, vključno z združenjema SMEUnited in EuroChambres, da bi MSP zagotovili praktične smernice o uporabi trgovinskih sporazumov EU. Primeri vključujejo strokovni seminar na področju upravljanja izvoza, ki ga organizira združenje Trade Promotion Europe, in srečanja z nacionalnimi združenji, vključno z odborom švedskega združenja podjetij za MSP in francoskim združenjem Confédération des petites et moyennes entreprises.

Posebna centra EU za MSP v Tokiu (*center EU-Japonska za industrijsko sodelovanje*³²) in Pekingu (*center za MSP EU-Kitajska*³³) sta pomagala MSP iz EU pri poslovanju na trgih v Aziji in na Daljnem vzhodu, in sicer z organizacijo usposabljanja, poslovnimi misijami, dogodki med podjetji, izdajanjem poročil o dostopu do trga ter zagotavljanjem tehnične pomoči podjetjem. Japonski center prav tako ozavešča o koristih in priložnostih, ki jih prinaša sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko za MSP, in sicer z organizacijo 23 spletnih seminarjev o poslovanju na Japonskem, na katerih je sodelovalo 730 udeležencev³⁴. Skupina strokovnjakov centra za MSP EU-Kitajska zagotavlja brezplačne

³² <https://www.eu-japan.eu/>.

³³ <https://www.eusmecentre.org.cn/>.

³⁴ Zgodbe o uspehu evropskih podjetij, ki vstopajo na japonski trg, so na voljo tukaj: <https://www.eu-japan.eu/eubusinessinjapan/tags/case-study>.

storitve, med drugim v zvezi z razvojem podjetij, pravnimi informacijami, standardi, človeškimi viri in usposabljanjem, fleksibilnimi pisarnami ter vsemi drugimi praktičnimi in konkretnimi podporami za MSP, med drugim s 34 usposabljanji / spletnimi seminarji na Kitajskem in v EU za več kot 2 000 MSP iz EU.

Pomoč MSP iz EU pri uporabi trgovinskih sporazumov EU in dostopu do trgov tretjih držav ostaja ena od ključnih prednostnih nalog **evropske podjetniške mreže**³⁵ (EEN), ki jo financira EU.

- Svetovalci evropske podjetniške mreže so ob pomoči Komisije / GD za trgovino še naprej krepili svoje zmogljivosti za podporo strankam pri dostopu do ugodnosti trgovinskih sporazumov EU. Poslovni svetovalci evropske podjetniške mreže so v vsakodnevnem stiku z MSP, ki iščejo priložnosti za rast na trgih tretjih držav. 87 od njih se je septembra 2023 udeležilo usposabljanja, ki je zajemalo trenutno stanje trgovinskih sporazumov EU in najnovejše informacije o platformi Access2Markets.
- V obdobju poročanja je evropska podjetniška mreža gostila štiri **stalna omizja o sporazumih o prosti trgovini**, na katerih je sodelovalo več kot 150 poslovnih svetovalcev in strokovnjakov za trgovino evropske podjetniške mreže v okviru praktičnih izmenjav o konkretnih primerih, ki vključujejo evropska MSP.
- Evropska podjetniška mreža je leta 2024 začela vrsto spletnih seminarjev o soočanju s svetovnimi trgi, ki MSP ponujajo ključne tržne informacije in informacije o regulativnih zahtevah, da bi jim pomagala pri širitvi na hitro rastoče trge v Aziji, Afriki in Ameriki.
- Komisija podpira prizadevanja in deli svoje strokovno znanje o sporazumih o vzajemnem priznavanju ugotavljanja skladnosti.

Konkretni rezultati dela poslovnih svetovalcev evropske podjetniške mreže in primeri, kako so evropskim MSP pomagali izkoristiti trgovinske priložnosti, povezane s sporazumi o prosti trgovini, so na voljo na spletišču evropske podjetniške mreže³⁶.

EU je tudi v letu 2023 nadaljevala sodelovanje na **večstranski ravni**. Prizadevanja so bila usmerjena zlasti v preoblikovanje platforme *Global Trade Helpdesk* (službe za pomoč uporabnikom svetovne trgovine)³⁷ v celovito in uporabniku prijaznejšo platformo za mikro, mala in srednja podjetja. EU je dosegla tudi velik napredek pri delu v zvezi z dobrimi praksami, na podlagi česar sta bila na 13. ministrski konferenci STO februarja 2024

³⁵ Informacije o evropski podjetniški mreži so na voljo tukaj: <https://een.ec.europa.eu/>. Mreža, ki se sofinancira iz programa COSME EU, je dejavna v več kot 60 državah in združuje 3 000 strokovnjakov iz 600 organizacij članic. Njen cilj je malim in srednjim podjetjem pomagati pri njihovih mednarodnih dejavnostih.

³⁶ [Zgodbe o uspehu | Evropska podjetniška mreža \(europa.eu\)](#).

³⁷ [Global Trade Helpdesk](#).

vzpostavljena dva priročnika (o dostopu mikro, malih in srednjih podjetij, ki jih vodijo ženske, do financiranja³⁸ in o posebnih določbah za mikro, mala in srednja podjetja v programih pooblaščenih gospodarskih subjektov³⁹).

IV. Odpravljanje ovir in iskanje rešitev

IV.1 Trenutno stanje in trendi v letu 2023

Leta 2023 je na svetovno trgovinsko okolje vse bolj vplivala kombinacija trenutnih geopolitičnih napetosti, gospodarskih nihanj in premikov v trgovinskih politikah. Dinamika trgovine je bila še bolj zapletena zaradi zmanjšanja obsega svetovne trgovine, kar je odražalo previdne in v nekaterih primerih pesimistične obete razvitih gospodarstev in gospodarstev v razvoju. Nedavne krize v zadnjih nekaj letih, zlasti pandemija COVID-19 in njene posledice, vojna agresija Rusije proti Ukrajini in najnovejši dogodki na Bližnjem vzhodu, so prekinile svetovne dobavne verige in dodatno obremenile mednarodne trgovinske odnose. Hkrati se digitalna preobrazba pospešuje, kar različno vpliva na trgovino z blagom in storitvami, medtem ko se je gospodarski vpliv zvišanja cen energije in inflacije, ki je sledila, še naprej čutil.

Hkrati naraščajo **trgovinske ovire, ki omejujejo uvoz**. Uvozne omejitve, lokalne vsebinske zahteve in diskriminatorne prakse ter splošnejše ukrepi za nadomestitev uvoza (npr. nesamodejno izdajanje dovoljenj za različne uvoze), zlasti v južnem sosedstvu, postajajo izbrani instrument industrijske politike za nekatere naše partnerice.

Med novimi ovirami **izvozne omejitve** (ki so se ohranile po koncu pandemije in ki vplivajo na trgovino s hrano, gnojili in številnimi pomembnimi surovinami) še naprej presegajo uvozne omejitve. Podjetja EU se soočajo tudi z ukrepi, ki omejujejo izvoz in so usmerjeni v (kritične) surovine, da bi se ustvaril politični prostor za industrijski razvoj in predelavo, zlasti v partnerskih državah jugovzhodne Azije (npr. indonezijska prepoved izvoza nikljeve rude) in podsaharski Afriki (npr. Gana, Tanzanija ali nedavna prepoved izvoza litija iz Namibije in Zimbabveja).

Leta 2023 je bilo **evidentiranih** skupno **16 novih ovir**, pri čemer so bile glavne kategorije upravni ukrepi in tarifne ovire (po štiri), po tri nove ovire pa so se nanašale na tehnične ovire v trgovini oziroma sanitarne in fitosanitarne ukrepe.

³⁸ [directdoc.aspx \(wto.org\)](https://directdoc.wto.org).

³⁹ [directdoc.aspx \(wto.org\)](https://directdoc.wto.org).

V letu 2023 je bil ponovno poudarjen pomen **odpravljanja in obravnavanja trgovinskih ovir in protekcionističnih ukrepov**, ki ostajajo zelo zaskrbljujoči. Države in trgovinski bloki so imele težave pri iskanju ravnovesja med zaščito domače industrije ter spodbujanjem sistema proste in pravične trgovine.

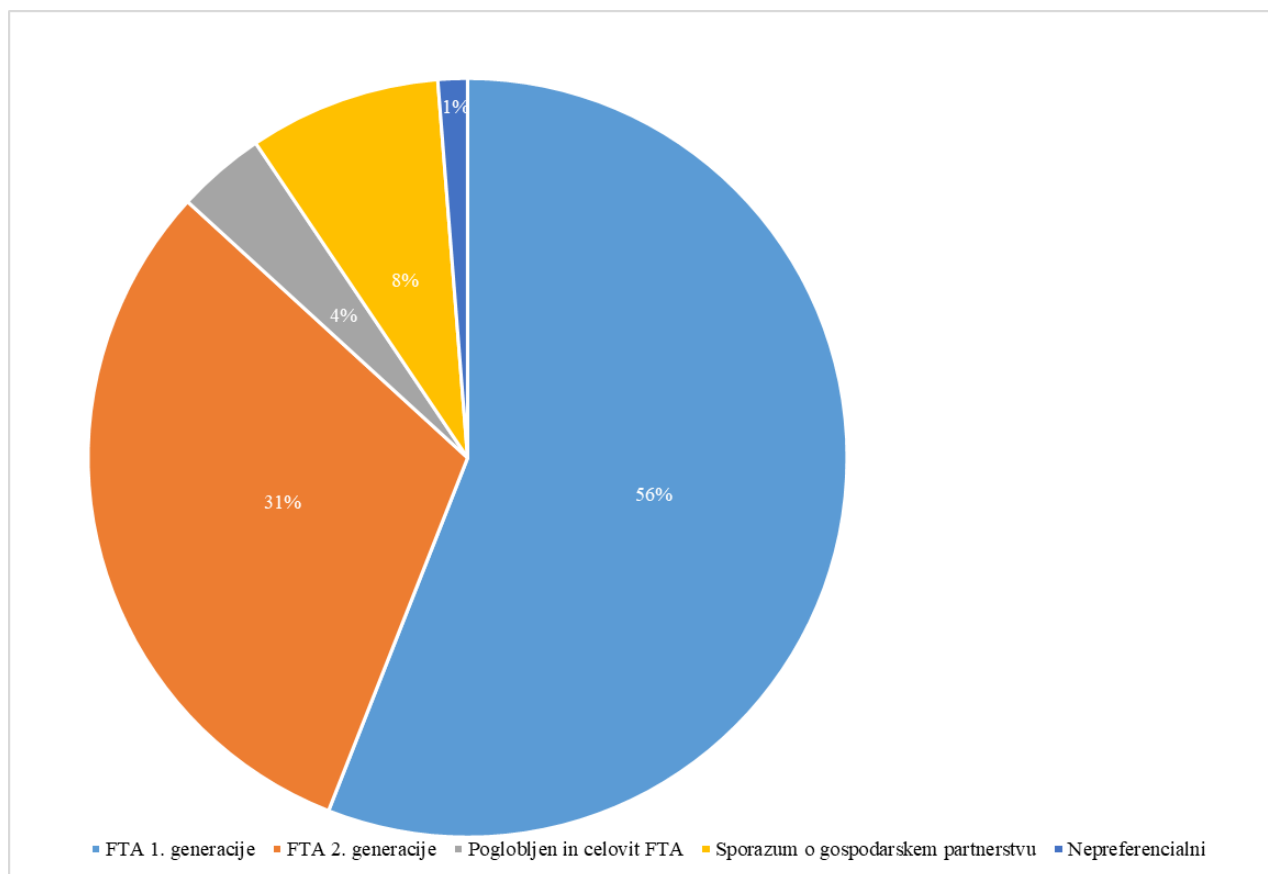
A. Stanje evidentiranih trgovinskih in naložbenih ovir na dan 31. decembra 2023

Do konca leta 2023 je bilo v podatkovni zbirki Komisije Access2Markets v 62 tretjih državah zabeleženih **423 aktivnih ovir pri dostopu do trga**⁴⁰, kar je 25 manj ovir kot leto prej, ko je bilo registriranih 448. To je rezultat dvojnega pristopa: dejavno odpravljanje obstoječih ovir in izvajanje notranjega pregleda za odpravo zastarelih ovir, ki ne predstavljajo več izziva za izvoznike EU.

Na sliki 3 je prikazan odstotek ovir, zabeleženih konec leta 2023, glede na vrsto sporazuma. V preferencialnih trgovinskih partnericah, zlasti tistih s sklenjenim sporazumom druge generacije, je bilo prisotnih manj registriranih ovir kot v drugih trgovinskih partnericah, manjše pa je bilo tudi število dolgotrajnih ovir.

Slika 3: Odstotek zabeleženih ovir glede na vrsto sporazuma

⁴⁰ Konec leta 2022 je bilo zabeleženih 448 ovir. Leta 2023 je bilo zabeleženih 16 novih ovir, 21 jih je bilo v celoti odpravljenih, 20 pa jih je bilo izbranih, ker niso bile več relevantne, zaradi česar je bilo konec leta 2023 skupaj prisotnih 423 ovir.



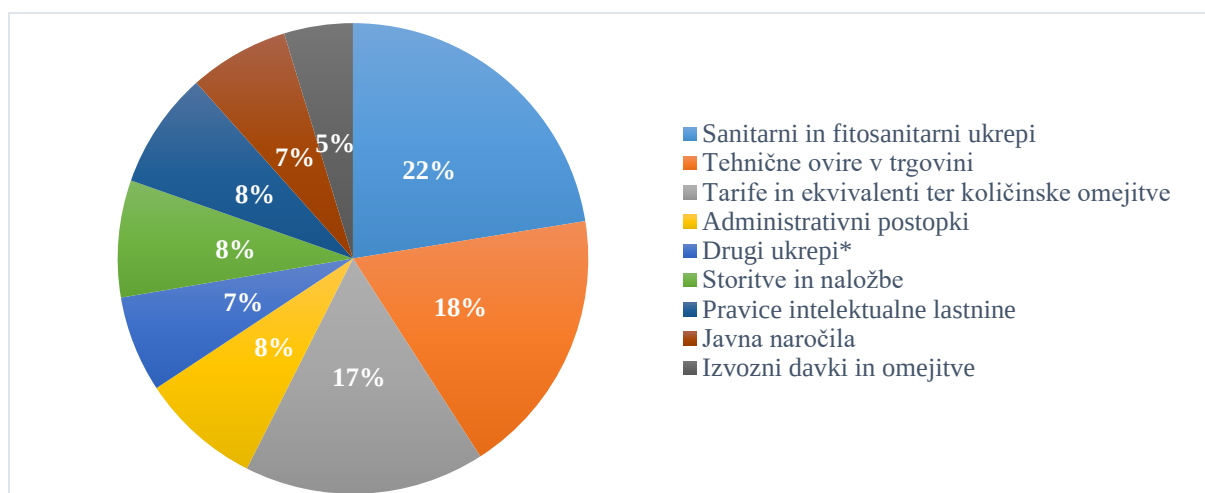
Kar zadeva **geografsko razpršenost ovir** v letu 2023, je bilo največ ovir še vedno registriranih na **Kitajskem** (33) ter v **Rusiji** in **Indiji** (po 32), sledijo pa jim **Združene države Amerike** (23) in **Braziliya** (19). To odraža razmere v letu 2022, razen dejstva, da je Brazilija prehitela Indonezijo (17). Poleg tega so bile tretje države z desetimi ovirami ali več Turčija (17), Južna Koreja (16), Avstralija (15), Mehika (12), Alžirija (11), Egipt (11) in Malezija (10).

Kar zadeva **vrste trgovinskih ovir**, so sanitarni in fitosanitarni ukrepi ostali največja kategorija (95) in predstavljajo 22 % vseh ovir. Tem so sledili ukrepi v zvezi s tehničnimi ovirami v trgovini (78 ovir) ter tarifni ukrepi in količinske omejitve ali kvote (70 ovir). Te tri kategorije trgovinskih ovir so skupaj predstavljale 57 % vseh aktivnih ovir. Vendar se je v letu 2023 močno zmanjšalo število ovir v dveh kategorijah, in sicer tarifnih in količinskih omejitvah (70 namesto 79, zabeleženih v predhodnem letu) in „drugih ukrepih“⁴¹ (28 v primerjavi s 37, zabeleženih konec leta 2022), od leta 2021 pa se je stalno zmanjševalo tudi število ukrepov, povezanih s sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi (95 v primerjavi z 99 leta 2022). Po drugi strani se je povečalo število izvoznih davkov in omejitev (20 v primerjavi s 16 leta 2022).

Število zabeleženih ovir v preostalih kategorijah je v primerjavi s koncem leta 2022 ostalo razmeroma stabilno.

Slika 4: Vrste ovir v letu 2023

⁴¹ Drugi ukrepi vključujejo ovire, povezane z instrumenti trgovinske zaščite in subvencijami, ter ukrepe, ki vplivajo na konkurenco.



B. Gibanje trgovinskih in naložbenih ovir v letu 2023

Leta 2023 se je **število novih** zabeleženih **ovir** prvič po letu 2020 **ponovno povečalo**, čeprav je njihovo število še vedno precej pod ravnmi pred pandemijo COVID-19.

Vrsta ukrepa	2020	2021	2022	2023
Sanitarni in fitosanitarni ukrepi	13	2	3	3
Tehnične ovire v trgovini	5	6	2	3
Tarife in ekvivalenti ter količinske omejitve	5	2	3	4
Upravni postopki	5	1	0	4
Storitve in naložbe	4	1	0	0
Drugi ukrepi ⁴²	4	2	0	0
Pravice intelektualne lastnine	1	0	2	0
Javno naročanje	3	2	0	0
Izvozni davki in omejitve	1	0	0	2
Skupaj	41	16	10	16

Novе vrste ovir so bile ovire v zvezi z **upravnimi postopki** ter ovire, povezane s **tarifami in ekvivalenti ter količinskimi omejitvami** (štiri nove evidentirane ovire za vsako vrsto), sledijo pa jim **tehnične ovire v trgovini** ter **sanitarni in fitosanitarni ukrepi**. Število novih ovir v zvezi s sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi je v letu 2023 ostalo na razmeroma nizki ravni (3), podobno kot v letu 2022 (3) in 2021 (2).

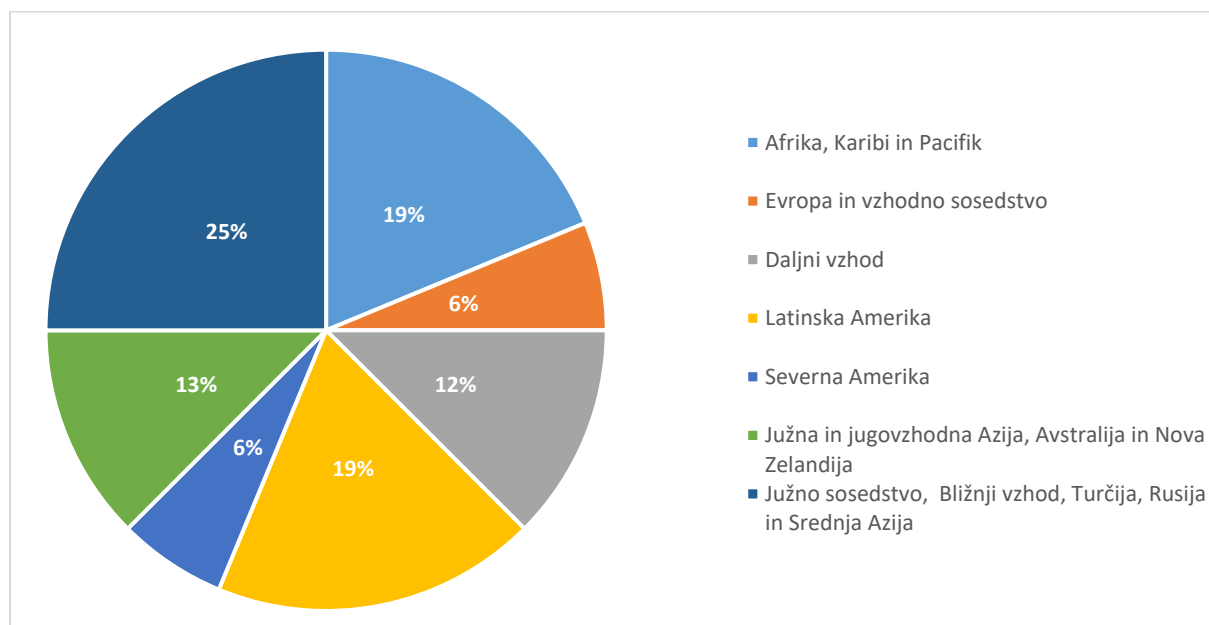
Tako kot v prejšnjih letih se je večina novih ovir nanašala na sektor **kmetijstva in ribištva**. Povečalo se je tudi število horizontalnih ovir, ki so prizadele več sektorjev.

Vrsta sektorja	Nove ovire	Nove ovire
----------------	------------	------------

⁴² Drugi ukrepi vključujejo ovire, povezane z instrumenti trgovinske zaščite in subvencijami, ter ukrepe, ki vplivajo na konkurenco.

	2022	2023
Kmetijstvo in ribištvo	5	4
Horizontalni ukrepi	3	5
Vina in žgane pijače	1	1
Druge panoge	1	1
Avtomobilski sektor	0	2
Farmacevtski izdelki	0	2
Rudarstvo	0	1
Storitve	0	1
Skupaj	10	16

Slika 5: Geografska porazdelitev novih ovir v letu 2023



Tako kot leta 2022 je južno sosedstvo na vrhu seznama v smislu novih ovir (4), sledili pa so mu Latinska Amerika in Afrika (3), južna in jugovzhodna Azija ter Daljni vzhod (2) ter

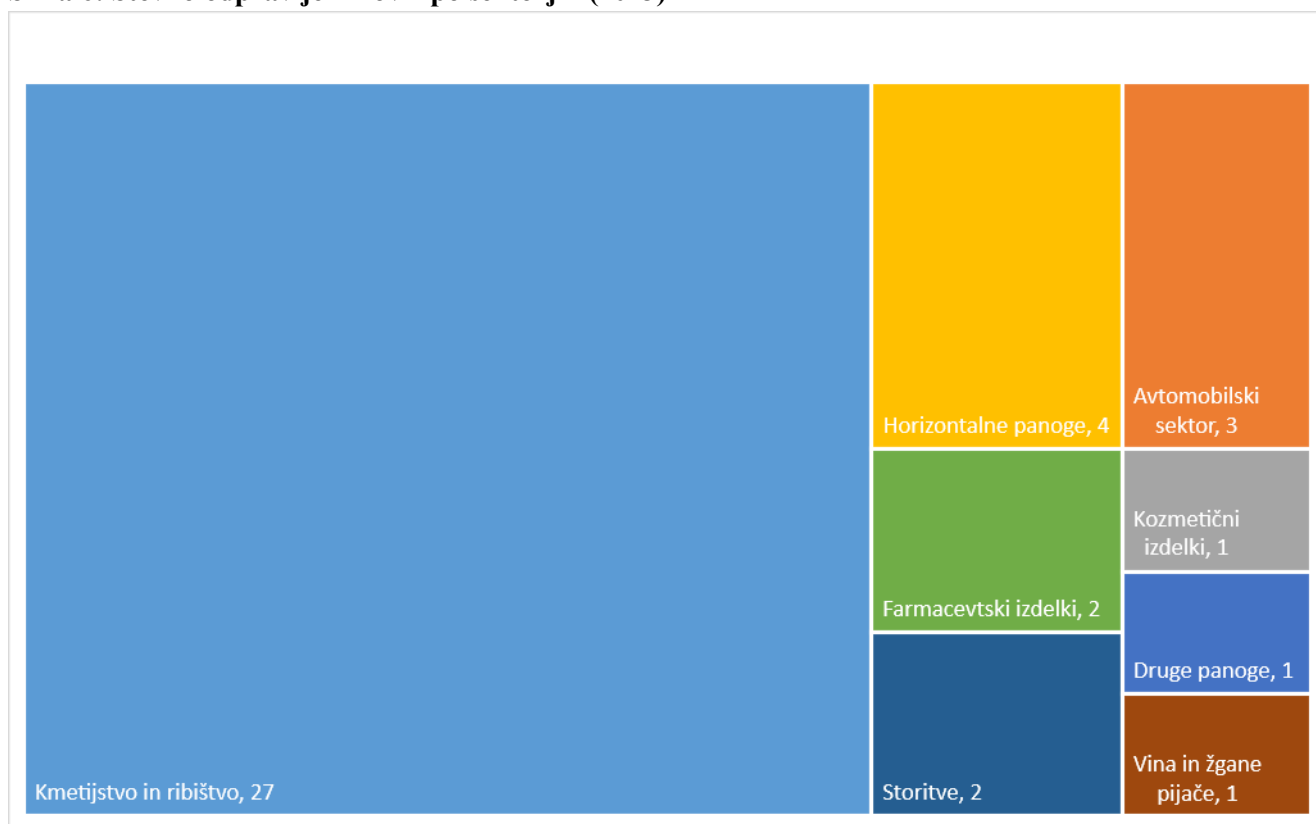
Severna Amerika in evropsko sosedstvo (1). To se odraža tudi v številu pritožb na regijo (glej sliko 5).

C. Ovire, odpravljene v letu 2023

V letu 2023 je bilo v **28 partnerskih državah** odpravljenih **41** ovir. Uporabljene so bile različne strategije in instrumenti, vključno z diplomatskimi prizadevanji in/ali uporabo odborov, ustanovljenih v okviru **dvostranskih trgovinskih sporazumov in STO**.

60 % odpravljenih ovir je bilo v **kmetijskem in ribiškem sektorju**. Štiri od odpravljenih ovir so vplivale na izdelke v več kot enem sektorju, tri pa na **avtomobilski sektor**. Ta porazdelitev je večinoma enaka kot v letu 2022.

Slika 6: Število odpravljenih ovir po sektorjih (2023)



Med odpravljenimi ovirami so se **sanitarni in fitosanitarni ukrepi** (26) ponovno **uvrstili na vrh seznama**, kar je neposredno pozitivno vplivalo na evropski **živilski sektor**. Poleg napredka na področju **regionalizacije z Japonsko in Južno Korejo, ki sta partnerici sporazuma o prosti trgovini** (glej oddelek II.2 zgoraj), je bilo usklajeno ukrepanje med Komisijo, državami članicami in zadevnimi sektorji gonilo za odpravo številnih dolgotrajnih in posebno škodljivih ovir v številnih drugih tretjih državah.

- **Saudova Arabija** je na primer ustavila **prepoved uvoza govejih, ovčjih in kozjih proizvodov iz vseh držav EU zaradi BSE** (bovina spongiformna encefalopatija), ki je trajala dve desetletji, medtem ko je **Kitajska** po več kot 20 letih končno odpravila podobne omejitve za goveje meso iz Belgije in Poljske. Kitajska ostaja največji

svetovni izvozni trg za goveje meso, zlasti izkoščeno goveje meso živali, mlajših od 30 mesecev.

- **Indonezija je odpravila previsoke pristojbine in davke**, zaračunane na uvoz iz EU, ter uvedla pregledno in pravično strukturo pristojbin za karantenske storitve, usklajene z mednarodnimi standardi. To neposredno koristi izvozu kmetijskih in živilskih proizvodov EU v Indonezijo v vrednosti 950 milijonov EUR na leto. Izvozniki kmetijskih proizvodov v **Kolumbijo**, ki je izvozni trg v vrednosti 737 milijonov EUR na leto, so imeli koristi od odprave **previsokih pristojbin za ocene tveganja** v zvezi z živalskimi in rastlinskimi proizvodi EU, pri čemer je vsaka znašala do 3 000 EUR.
- Napredek je bil dosežen tudi pri zamudah pri obravnavi prošenj za dostop do trga, ki so jih vložile posamezne države članice. Po več letih so slovaški mlečni izdelki zdaj dobrodošli v **Južni Koreji**, francoski drobnoplodni kivi v **Združenih državah Amerike** in francoski proizvodi iz prašičjega mesa v **Avstraliji**. Ti postopki pogosto ne upoštevajo, da je zakonodaja o sanitarnih in fitosanitarnih zadevah usklajena na ravni EU.

Šest odpravljenih ovir je bilo **tehničnih ovir v trgovini**, dve pa sta se nanašali na **povezane tarife in ekvivalente ter količinske omejitve**.

- **Peru** je črtal omejevalna pravila o označevanju živil. Država je po razpravah v pododboru o tehničnih ovirah v trgovini, ustanovljenem s sporazumom o prosti trgovini med EU in Andsko skupnostjo, spremenila svojo zakonodajo, da bi omogočila uporabo označevanja živil z etiketami za nedoločen čas. To je velika olajšava za izvoznike EU v Peru za predelano hrano in brezalkoholne pijače, ki je trg v vrednosti 140–180 milijonov EUR na leto.
- **Argentina** je odpravila sistem nesamodejnih uvoznih dovoljenj, ki je predstavljal eno najstarejših ovir za dostop do trga za podjetja EU v Argentini. Države članice že poročajo, da z novim sistemom uvoz v državo vstopa veliko bolj nemoteno.
- Evropska komisija, **japonska vlada** in zasebni sektor so skupaj uspeli rešiti težavo zaradi dodatnih zahtev, ki so vplivale na uvoz veterinarskih proizvodov, zlasti bralnikov RFID (radiofrekvenčne identifikacijske naprave), ki se uporabljajo pri živalih.

Komisija pri odpravljanju ovir tesno sodeluje z državami članicami in deležniki EU. To počne v okviru **partnerstva za dostop na trg**, ki ostaja osrednja os strategije za spopadanje z ovirami. Partnerstvo redno združuje Komisijo, države članice in poslovna združenja EU v različnih sestavah. Odbor Sveta za trgovinsko politiko redno obravnava tudi vprašanja o izvajanju in izvrševanju, vključno z ovirami za posamezne države, da bi zagotovil potrebno spodbudo in usmeritev ter da bi se med Komisijo in državami članicami razvilo skupno razumevanje prednostnih nalog ter tega, kaj je treba storiti in na kaj je treba osredotočiti prizadevanja.

Delo partnerstva pred mandatom te Komisije in med njim je znatno **spostilo izvoz EU**. Na splošno je ekonometrična analiza, ki jo je izvedel GD za trgovino, pokazala, da je bila zaradi odprave več ovir med letoma 2018 in 2022 vrednost izvoza iz EU leta 2023 za 6,2 milijarde EUR višja, kot bi bila, če bi bile ovire še vedno prisotne.

IV.2 Dvostransko in večstransko izvrševanje trgovinskih zavez: reševanje sporov

Čeprav se večina ovir še naprej odpravlja z dvostranskim sodelovanjem s trgovinsko partnerico prek odborov v okviru prostotrgovinskih sporazumov ali odborov STO, je treba v nekaterih primerih še naprej preiti na formalne postopke za reševanje sporov, bodisi v okviru dvostranskega sporazuma bodisi v STO. Zato je še vedno **ključnega pomena, da se ohrani možnost reševanja sporov** med strankami.

Zlasti **večstranska začasna ureditev za arbitražo v primeru pritožb** (MPIA) in „ad hoc“ sporazumi o arbitraži pritožb so pripomogli k ohranitvi razsojanja sporov v STO kljub temu, da Združene države Amerike od leta 2019 blokirajo imenovanja v pritožbeni organ STO. S pridružitvijo Filipinov maja 2024 je 54 od 164 članic STO zdaj zajetih v 26 članicah večstranske začasne ureditve za arbitražo v primeru pritožb. Prva arbitražna odločba v okviru večstranske začasne ureditve za arbitražo v primeru pritožb je bila izdana decembra 2022 v zadevi DS591, ki jo je vložila EU (Kolumbija – zamrznjeni ocvrti krompirček).

Reševanje sporov sicer traja dlje časa, vendar ostaja pomembna pot za izvršilne ukrepe EU. Gre za uveljavljen in v pravila usmerjen način reševanja sporov, ki ne privede do nepotrebne politizacije. Sistem za reševanje sporov s krepitvijo pravne države prispeva tudi k varnejšemu in predvidljivejšemu trgovinskemu sistemu.

EU v letu 2023 ni vložila nobenih novih pritožb, vendar sta se junija 2024 začeli dve novi zadevi:

- EU je 14. junija 2024 začela **dvostranski postopek za reševanje spora** proti **Alžiriji** v okviru pridružitvenega sporazuma med EU in Alžirijo⁴³ ter zahtevala posvetovanja z alžirskimi organi za odpravo več omejitev, uvedenih za izvoz in naložbe EU, med drugim tudi sistema uvoznih dovoljenj z učinki prepovedi uvoza, subvencij, ki so odvisne od uporabe lokalnih vložkov za proizvodnjo avtomobilov, omejitve tujega lastništva za podjetja, ki uvažajo blago v Alžirijo, ter prepovedi uvoza keramike in marmorja. Z uvedbo teh trgovinskih omejevalnih ukrepov od leta 2021 Alžirija po mnenju EU ne spoštuje svojih zavez glede liberalizacije trgovine iz pridružitvenega sporazuma med EU in Alžirijo;
- EU je 26. junija 2024 v okviru **STO** zaprosila za posvetovanja o **reševanju spora** v zvezi z uporabo lokalnih vsebinskih meril **Tajvana** za projekte vetrne energije na morju (DS625, *Tajvan – vetrna energija na morju*). Po mnenju EU so tajvanska lokalna vsebinska merila glede upravičenosti in dodelitve na dražbah dodeljevanja energetskih zmogljivosti za vetrne elektrarne na morju neskladna z zavezo STO, da se ne diskriminira uvoženega blaga in storitev.

⁴³ <https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/46ce9fe8-838a-4d71-8dde-9f4cd9976d3e/details?download=true>

V obdobju poročanja je **EU še naprej koristila pravno izvrševanje** in je v več zadevah uspela doseči odpravo ovir. V zadevi DS583 (*Turčija – farmacevtski izdelki*) je bil spor v okviru STO uspešen pri spremembi turške politike lokalizacije in prednostne razvrstitve farmacevtskih izdelkov.

Hkrati uspešno zaključena zadeva ne pomeni vedno takojšnje odprave omejevalnega ukrepa ali politike. V nekaterih primerih lahko partnerske države zavlačujejo ali sprejmejo ukrepe, ki dejansko ne privedejo do skladnosti. V takem primeru Komisija sprejme potrebne ukrepe za zaščito interesov EU (tj. sprožitev postopkov za ugotavljanje skladnosti ali celo razmislek o povračilnih ukrepih), da bi ohranila pritisk za zagotovitev odprave ovir. To velja za zadevi DS591 (*Kolumbija – zamrznjeni ocvrti krompirček*) in DS577 (*ZDA – zrele oljke*), kjer je bil sprožen postopek za ugotavljanje skladnosti (glej informacije v oddelku I.1 zgoraj).

Komisija si je še naprej prizadevala, da bi **zagotovila celovito izvajanje odločitev odborov** v korist EU. V ta namen v celoti izkorišča možnosti, ki jih ponujata sistem STO za reševanje sporov in okrepljena **uredba EU o izvrševanju**⁴⁴. EU se je nedavno soočila z blokiranjem končnega razsojanja spora v okviru sistema STO, npr. v zadevi DS592 (*Indonezija – nikljeva ruda*), v kateri je Indonezija vložila pritožbo pri nedelujočem pritožbenem organu STO, in zadevi DS582 (*Indija – tarife za izdelke IKT*), v kateri je Indija podobno vložila pritožbo po skoraj enem letu prizadevanj, da bi se našla rešitev. Komisija je leta 2023 začela prvo javno posvetovanje o morebitni uporabi uredbe o izvrševanju proti Indoneziji ter razmišlja o uporabi ustreznih in sorazmernih protiukrepov, medtem ko potekajo razprave z državo o morebitni rešitvi.

IV.3 Enotna vstopna točka

Enotna vstopna točka je še naprej zagotavljala enotno platformo in enotno kontaktno točko, s čimer je bil za deležnike poenostavljen postopek poročanja o ovirah Komisiji in vzpostavljen učinkovit postopek za ocenjevanje pritožb. Napredek v letu 2023 poudarja predanost EU spodbujanju ciljev pravične trgovine in trajnostnosti s poenostavljenimi postopki in okrepljenim sodelovanjem deležnikov.

Enotna vstopna točka: kako deluje?

Pritožbe se lahko vložijo z izpolnitvijo ustreznih **spletnih obrazcev** (enega za vprašanja v zvezi z dostopom do trga in enega za vprašanja, povezana s trgovino in trajnostnim razvojem / shemo GSP), ki sta na voljo na portalu Access2Markets⁴⁵. Ta obrazca sta oblikovana tako, da je GD za trgovino zagotovljenih dovolj informacij za izvedbo prve ocene zadevnega vprašanja in razmislek o ustreznem nadaljnjem ukrepanju. Komisija (GD za trgovino) je decembra 2023 revidirala in dodatno poenostavila operativne smernice za enotno vstopno točko⁴⁶ ter pripravila okvirni rok 120 delovnih dni za obravnavo pritožb o trgovini in trajnostnem razvoju. Pojasnila so zagotovljena tudi na srečanjih s potencialnimi pritožniki

⁴⁴ eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0167.

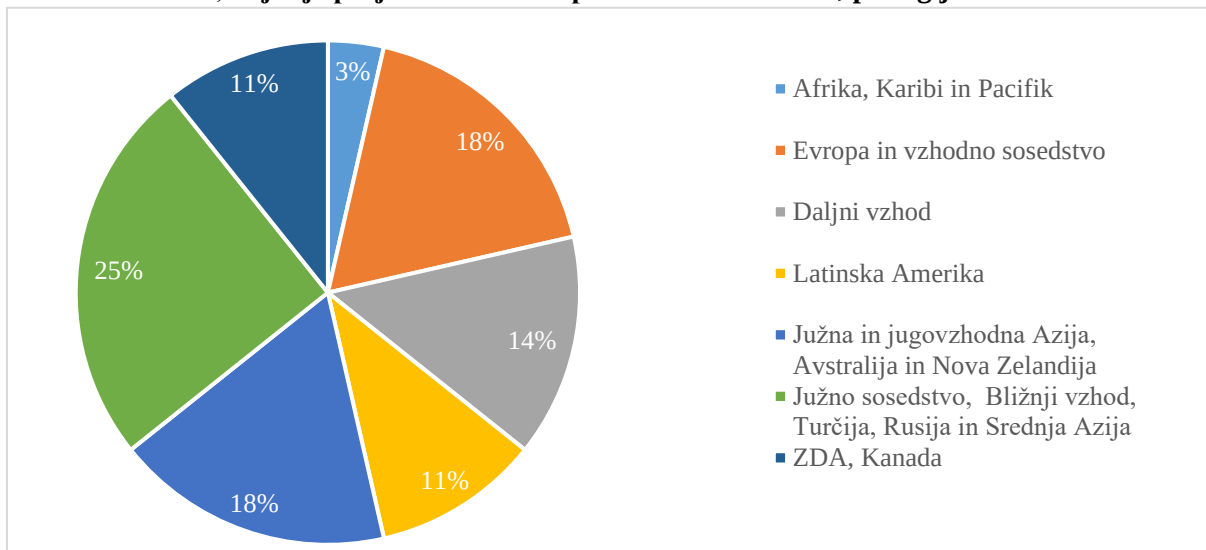
⁴⁵ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sl/contact-form>.

⁴⁶ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf.

pred vložitvijo pritožbe in na poznejših srečanjih po prejemu pritožbe. Komisija lahko tudi na lastno pobudo („po uradni dolžnosti“) vloži pritožbo za obravnavo zadev.

Kot je razvidno iz slike 7 spodaj, je enotna vstopna točka prejela pritožbe glede ovir, ugotovljenih v 20 partnerskih državah, ki zajemajo vse geografske regije. V skladu s trendom iz leta 2022 se je četrtnina nanašala na domnevne trgovinske ovire v južnem sosedstvu (sedem ovir), kar predstavlja zmanjšanje s 33 % leta 2022. Skoraj petina ovir je nastala v južni in jugovzhodni Aziji oziroma Evropi in vzhodnem sosedstvu, pri čemer so ta tri območja predstavljala 61 % vseh prejetih pritožb.

Slika 7: Pritožbe, ki jih je prejela enotna vstopna točka v letu 2023, po regijah



Leta 2023 je **enotna vstopna točka** v svojem **tretjem polnem letu** delovanja prejela 28 zunanjih pritožb deležnikov EU. Veliko večino pritožb (24) so vložila podjetja oziroma združenja iz EU, tj. 16 pritožb so vložila podjetja iz EU, šest evropska trgovinska združenja, dve pa nacionalni trgovinski združenji. Preostali dve pritožbi so vložile države članice. Poleg tega je Komisija na lastno pobudo začela preučevati dve pritožbi.